

LUNDS UNIVERSITET
Ekonomihögskolan

Familj, Konjunktur och Region:
En studie över vad som ligger bakom kvinnors deltagande i arbetskraften

Anna Berglund och Johanna Edlund

Handledare
Therese Nilsson

Maj 25, 2016

Sammanfattning

Efter finanskrisen 2008 syntes en nedgång i kvinnors relativa arbetskraftstal i förhållande till mäns. En företeelse som tidigare inte observerats. Frågan som väcks är hur detta kommer sig och vad som påverkar kvinnors arbetskraftsdeltagande? Studien undersöker närmare det generella sambandet mellan kvinnors arbetskraftsdeltagande, konjunkturläge och geografisk placering i avsikt att skilja trender från engångsföreteelser. För att göra detta har olika OLS-regressioner genomförts för att påvisa generella samband vad gäller kvinnors arbetskraftsdeltagande, hur konjunkturläge interagerar med detta och slutligen hur region påverkar arbetskraftsdeltagandet. Slutsatsen som går att dra om kvinnors arbetskraftsdeltagande utifrån studien är att de faktorer som ligger till grund för variationen i arbetskraftsdeltagandet i svenska kommuner främst är inkomstnivå, förtidspension, eftergymnasial utbildning och därefter familjebildningsfaktorer. Resultaten har även kunnat urskilja trender och hur konjunktur- och regionspecifika effekter påverkar kvinnors arbetskraftsdeltagande. Slutligen visar studien att kvinnor ökar sitt arbetskraftsdeltagande under lågkonjunktur och att nedgången i samband med finanskrisen 2008 tros vara en övergångsföreteelse. Studien visar även att det finns regionala skillnader där kvinnor i storstäder löper större risk att inte delta i arbetskraften.

Nyckelord: *Arbetsmarknad, arbetskraftsdeltagande, kvinnor, familjebildning, jämställdhet, lågkonjunktur och region.*

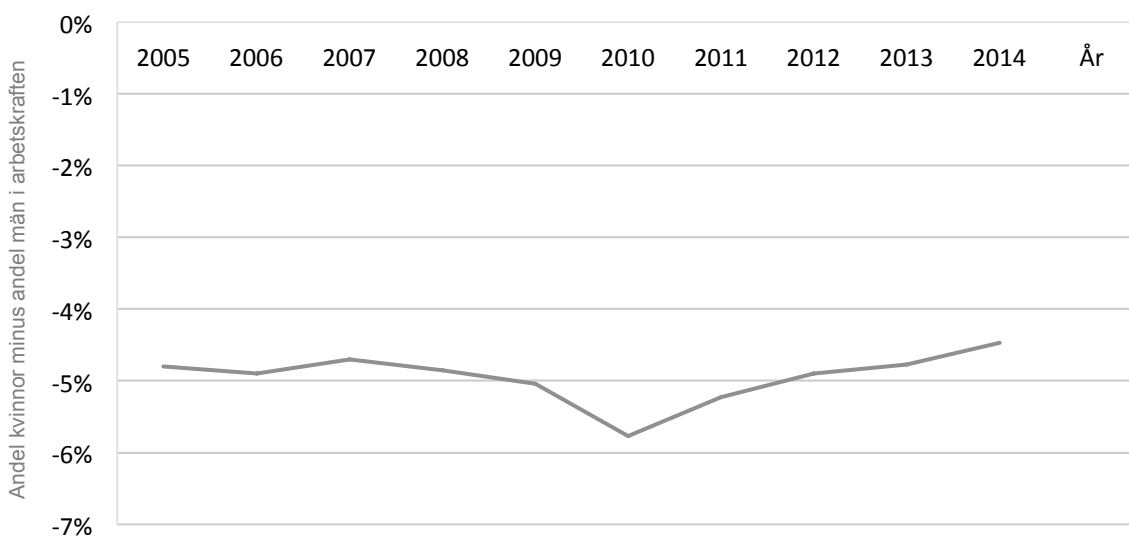
Innehållsförteckning

1. Inledning	1
2. Bakgrund	3
2.1 Ekonomiska faktorer	3
2.2 Institutionella faktorer	4
2.3 Sociala faktorer	4
3. Teori	6
3.1 New Home Economics.....	6
3.2 Added Worker Effect	7
3.3 Förhandlingsmodeller inom äktenskapet.....	7
3.4 Statistisk diskriminering.....	8
3.5 Hypotes.....	9
4. Litteraturoversikt	10
5. Metod	14
5.1 Empirisk modell.....	14
5.2 Data	16
5.2.1 Avgränsning	16
5.2.2 Bearbetning.....	16
6. Deskriptiv statistik	18
6.1 Tabell 2: Översikt	18
6.2 Tabell 3: Konjunkturläge	19
6.3 Tabell 4: Region.....	20
6.4 Karta över arbetskraftsdeltagande	21
7. Resultat	22
7.1 Regressionsresultat: Modell 1	22
7.2 Regressionsresultat: Modell 2	23
7.2.1 <i>Familjebildningsvariabler</i>	23
7.2.2 <i>Kontrollvariabler</i>	24
7.2.3 <i>Vilka grupper löper då större risk att lämna arbetskraften?</i>	25
7.3 Regressionsresultat: Modell 3	26
7.3.1 <i>Familjevariabler</i>	27
7.3.2 <i>Kontrollvariabler</i>	28
7.3.3 <i>Vilka grupper löper då större risk att lämna arbetskraften beroende på konjunkturläge?</i>	29
7.4 Regressionsresultat: Modell 4	30
7.4.1 <i>Familjebildningsvariabler</i>	31
7.4.2 <i>Kontrollvariabler</i>	31
7.4.3 <i>Vilka grupper löper då större risk att lämna arbetskraften på grund av region?</i>	32
7.5 <i>Känslighetstest</i>	33
8. Avslutande diskussion	34
9. Käll- och litteraturförteckning	38
10. Bilagor	43
10.1 <i>Storstadsregioner</i>	43

1. Inledning

Sedan 1970-talet har arbetskraftsdeltagandet bland kvinnor i Sverige ständigt ökat vilket skapat en arbetsmarknad med ett av det högsta deltagandet av kvinnor i världen (D'Agostino och Persson 1993:8). Detta har möjliggjorts genom löneökningar, en övergång från omhändertagare för hemmet till förvärvsarbetande samt genom ett flertal institutionella förändringar (SCB 2004:2). Till följd av detta ökade deltagandet av kvinnor fram till 1990. När Sverige därefter drabbades av lågkonjunkturen som en effekt av en serie valutakriser, minskade deltagandet i arbetskraften för första gången på 30 år bland både män och kvinnor (Hagberg et. al. 2006; D'Agostino och Persson 1993:8; Stanfors 2014). Samma minskning i arbetskraftsdeltagande kunde därför tänkas uppstå efter finanskrisen 2008, men en minskning kunde endast utläsas från kvinnors relativa arbetskraftstal vilket ökade klyftan mellan mäns och kvinnors arbetskraftsdeltagande (Figur 1). Detta trots att kvinnodominerade branscher drabbades mindre negativt än mansdominerade sektorer (Konjunkturinstitutet 2014). Kvinnors deltagande i arbetskraften stabiliserade sig därefter till tidigare nivåer och vid 2014 hade deltagandet ökat i förhållande till män, i jämförelse med innan krisen (Figur 1). Dessutom sjönk andelen arbetslösa kvinnor, från att varit fler än andelen arbetslösa män innan krisen, till att vara färre efter krisen (SCB).

Figur 1: Skillnad i andel arbetskraftsdeltagande mellan män och kvinnor

Källa: SCB

Intressant nog syntes inte samma nedgång i andra EU-länder, där man istället kunde se en ökning i kvinnors deltagande i arbetskraften i samband med finanskrisen (Riedl och Schoiswohl 2015). Detta väcker en rad olika tankar. Vad är centralt för kvinnors arbetskraftsdeltagande i just Sverige? Hur påverkas egentligen kvinnors deltagande i arbetskraften av konjunkturläget? Med bakgrund av den historiska ökningen av kvinnors relativa arbetskraftstal, är syftet med uppsatsen att göra en kvantitativ analys över samlade variabler som kan tänkas påverka kvinnors deltagande i arbetskraften. Studien undersöker närmare det generella sambandet mellan kvinnors arbetskraftsdeltagande, konjunkturläge och geografisk placering för att skilja trender från engångsföreteelser. Genom en analys över faktorer som visats vara relevanta från tidigare forskning och teori, tror vi oss genom undersökningen bättre kunna förstå kvinnligt deltagande i arbetskraften samt förklara utträdet som uppstod efter finanskrisen i Sverige. Uppsatsen är skriven utifrån ett långsiktigt arbetsmarknads- och jämställdhetsperspektiv och de frågeställningar som kommer att besvaras i uppsatsen är:

- i. Vilka faktorer har påverkat kvinnors arbetskraftsdeltagande under tidsperioden 1994-2014 i Sverige?*
- ii. Skiljer sig dessa faktorer beroende på konjunkturläge?*
- iii. Hur påverkar Sveriges regionala skillnader kvinnors arbetskraftsdeltagande?*

Uppsatsen är upplagd så att Kapitel 2 ger en bakgrundsöversikt till vad som historiskt påverkat kvinnors inträde på arbetsmarknaden utifrån ekonomiska, institutionella och sociala faktorer. Kapitel 3 beskriver sedan den teoretiska ingången till studiens variabler tillsammans med påföljande hypotes. Därefter presenteras tidigare forskning i Kapitel 4. I Kapitel 5 och 6 förklaras den empiriska strategin, datahantering, regressionen och deskriptiv statistik. Därefter presenteras resultatet i Kapitel 7 och en sammanfattande diskussion i Kapitel 8.

2. Bakgrund

Begreppet arbetskraftsdeltagare syftar på de som är öppet arbetslösa eller sysselsatta vilka därmed är en del av arbetskraften. I Sverige är strax över 79 % av kvinnorna arbetskraftsdeltagare. Detta är högt i internationella jämförelser och kan jämföras med Kanada där 74 % av kvinnorna befinner sig i arbetskraften, Frankrike där 67 % deltar och Belgien där endast 63 % av kvinnorna är en del av arbetskraften (OECD 2015). Orsakerna bakom det höga deltagandet i Sverige kan delas in i ekonomiska, institutionella och sociala orsaker (Stanfors 2014), vilka redogörs för nedan.

2.1 Ekonomiska faktorer

Centralt för kvinnors ökade deltagande på arbetsmarknaden har varit stigande kvinnolöner och en större alternativkostnad för att ägna sig åt hemarbete (Stanfors 2014). I Sverige minskade löneskillnaderna mellan könen fram till 1980-talet, när trenden avtog och skillnaden istället tenderade till att öka. Löneökningarna under 1960- och 70-talet berodde till stor del på låglönesatsningar som syftade till att utjämna löneskillnaderna mellan olika grupper (D'Agostino och Persson 1993:8). Dessa förändringar resulterade i ett stort ökat deltagande speciellt bland kvinnor på arbetsmarknaden. En ytterligare reform som påverkade kvinnors ekonomiska situation var slopandet av sambeskattningsformen 1971. Som följd av att familjer mötte en ökad skattesats när inkomsten överskred en viss inkomstnivå förblev familjers nettoinkomst oförändrad i många fall även om kvinnan ökade sitt förvärvsarbete (SOU 2005:73). När kvinnors och mäns löner inte längre beskattades tillsammans, kunde familjen behålla större andel av kvinnans lön till skillnad från tidigare på grund av progressiviteten i det svenska skattesystemet vilket i sin tur främjade kvinnors inträde på arbetsmarknaden.

En vidare omställning som ökat kvinnors arbetskraftsdeltagande, var att många hemarbetsysslor under andra hälften av 1900-talet flyttade till marknaden (Jonung 1993:8). Förändringen ledde till ett ökat deltagande av kvinnor i framförallt omsorgsyrken. Detta har bidragit till Sveriges höga kvinnliga arbetskraftsdeltagande i internationell jämförelse. Samtidigt har Sverige en av de mest könssegregerade arbetsmarknaderna (Stanfors 2014). Denna beskrivning är emellertid något missvisande eftersom den mindre könssegregerade arbetsmarknaden i andra länder till stor del beror på att kvinnor inte förvärvsarbetar över huvud taget (SOU 2004:43). Denna segregering har lett till könsspecifika effekter under lågkonjunktur när vissa branscher drabbas mer negativt, framförallt de mansdominerade (Andrén 2012).

2.2 Institutionella faktorer

Sveriges omfattande barnomsorgs- och socialförsäkringssystem har lett till att kvinnors och mödrars deltagande på arbetsmarknaden har ökat. Under början av 1900-talet utvecklades barnomsorgen i Sverige i privat och offentlig regi, och i slutet av 1960-talet kom den allmänna offentligt finansierade barnomsorgen att etableras till följs av bristande platser på daghem. Stora regionala skillnader i barnomsorgen existerar dock (SOU 2005:73). Detta skapar i sin tur olika möjligheter till arbetskraftsdeltagande för kvinnor över landet när ojämlikt långa perioder av frånvaro från arbetsmarknaden i form av föräldraledighet gör det svårare att komma tillbaka till arbetet och att löneutvecklingen går långsammare (Andrén 2012).

Föräldraförsäkringen har emellertid varit en reformerande kraft för kvinnors arbetskraftsdeltagande sedan dess införande 1974, från det som tidigare varit mödraskapsförsäkringen (SOU 2005:73). 1995 reserverades 30 dagar av föräldraförsäkringen för vardera föräldern och 2001 utökades detta med ytterligare 30 dagar vilket knöt 60 dagar till vardera föräldern. År 2016 infördes ytterligare en månad som inte kunde överföras mellan föräldrarna (SOU 2005:73; Försäkringskassan 2015). Trots att möjligheterna för ett jämställt uttag finns tar kvinnor idag i genomsnitt ut 75 % av föräldraledigheten och männen endast 25 % (SCB 2014). Kvinnors förutsättningar för förvärvsarbete i samband med barnafödande har även förbättrats av de antidiskrimineringslagar som infördes under 1900-talets andra hälft (Goldin 2006). Dessa skyddade kvinnan från avsked under graviditet och berättigade uttag av föräldraledighet vid sidan av andra lagändringar (SOU 2005:73).

Olika utbildningsmöjligheter har också orsakat ojämställda förutsättningar för arbetsmarknadsdeltagande mellan könen. Tidigare har kvinnor inte haft samma tillgång till utbildning som män och dessutom har de ofta blivit exkluderade från läroväsenden på olika sätt, vilket har skapat könsstrukturer som håller i sig än idag (SOU 2004:43). Idag är en större andel kvinnor än män universitetsstuderande på avancerad och grundnivå vilket borde avspeglas i arbetskraftsdeltagandet (SCB 2014). Detta är dock inte fallet vilket för oss vidare till nästa delkapitel.

2.3 Sociala faktorer

Kvinnors inträde till på arbetsmarknaden under 1900-talet kan inte bara förklaras av politiska åtgärder och ekonomiska reformer, utan till stor del av förändringar vad gäller sociala normer och förväntningar (Goldin 2006). Trots att antal barn per kvinna och mängden hemarbete inte har förändrats i någon större utsträckning under 1900-talets andra hälft har kvinnors hem- och

omsorgsarbete minskat. Dels på grund av att en professionalisering av hemarbetsysslor skett parallellt med avlastning från offentlig sektor men även på grund av att bilden av kvinnan som bättre lämpad för hemarbete till viss del försvunnit (OECD 2015; Stanfors 2014). Förändringen av kvinnans roll har resulterat i att mäns ansvar för hem och barn har ökat (Molén 2012). Under 1900-talet har även kvinnors syn på sin egen identitet och arbetssituation förändrats till att fler kvinnor började planera karriärer snarare än en tillvaro som hemmafru (Goldin 2006). Detta har lett till ökade investeringar i högre utbildning, högre lön och i förlängningen en högre alternativkostnad till att stanna hemma och sköta hem och barn. Trots att kvinnors och mäns syn på kvinnlig identitet förändrats, består till viss del bilden av att kvinnor försummar barn och familj vid prioritering av yrkesarbete än idag (Tolciu och Cian 2011). Dessa fördomar är något som lett till könsdiskriminering av kvinnor. Utöver könsstereotyper diskrimineras även många kvinnor på fler grunder så som etnicitet, ålder, funktionsvariation och könsidentitet (Phelps 1972).

3. Teori

Kvinnors arbetskraftsdeltagande är i hög utsträckning beroende av avvägningen mellan familj och karriär. Det finns flera teorier som förklarar detta och hur deltagandet relaterar till arbetsfördelningen mellan könen när det kommer till hem- och marknadsarbete. Tidigare teorier menar att familjen väljer en arbetsfördelning som nyttomaximerar familjens totala nytta, medan nyare modeller tar hänsyn till individuella preferenser i äktenskap. En annan ingång till att förklara kvinnors deltagande på arbetsmarknaden är statistisk diskriminering, som förklarar kvinnors sämre förutsättningar. Dessa teorier förklaras utförligare nedan.

3.1 New Home Economics

I den teoretiska ansatsen New Home Economics som utgår från forskning av Gary Becker, konstateras det att all tid har ett pris och att makars uppdelning mellan marknads- och hushållsarbete är beroende av detta (Stanfors 2014). I forskningen är familjen enheten för analys och i *A treatise on the Family* utgår Becker från specialiseringsteorin där biologiska skillnader mellan könen skapar en könsspecialisering mellan marknads- och hemarbete (1991). Denna skapar största möjliga nytta för familjen enligt:

$$U = U(Z_1, \dots, Z_n)$$

där Z_n är varor som produceras genom marknads- och hemarbete och konsumeras och U utgör nyttan av dessa (Becker 1991, s. 24). Specialisering genom investering i humankapital i en av sektorerna är det som ger familjen störst nytta med konstant, alternativt tilltagande skalavkastning. Dessa investeringar på marknaden av mannen och i hemmet av kvinnan gör att parterna inte är perfekta substitut utan har olika komparativa fördelar på respektive område. Teoretiskt sett beskrivs två samexisterande effekter till följd av detta, substitutionseffekten och inkomsteffekten. Effekterna blir olika beroende på om det är kvinnans eller mannens lön som ökar med bakgrund av specialiseringsteorin. Barn beskrivs i kontexten som en normal vara som ger familjen högre nytta vars konsumtion ökar med inkomst. Med fler barn i familjen ökar därmed nyttan och alternativkostnaden för att ägna sig åt marknadsarbete ökar. Konsekvensen av detta blir en inkomsteffekt där antalet barn ökar med inkomst och marknadsarbetade timmar minskar. Substitutionseffekten ger istället motsatt genom att hemarbetade timmar minskar med ökade kvinnolöner (Becker 1991). Denna effekt gör att kvinnolöner ger oss information om

alternativkostnaden till att utföra hemarbete samt ta hand om barn (Stanfors 2014). Empiriskt sett har förvärvsarbetade timmar bland kvinnor ökat med stigande löner och timmar lagda på hemarbete och barn minskat (Becker 1991). Således har substitutionseffekten snarare dominerat.

3.2 Added Worker Effect

Ekonomiska modeller om nyttomaximering inom familjen menar att kvinnors arbetskraftsdeltagande påverkas av mäns sysselsättningsgrad. I Jacob Mincers artikel *Labor Force Participation of Married Women: A Study of Labor Supply*, beskrivs effekten av The Added Worker Effect under tider av ekonomisk kris och lågkonjunktur. Effekten beskriver företeelsen av att arbetskraftsdeltagandet förblir konstant, trots att många träder ur arbetskraften. Mincer förklarar detta genom att deltagandet i arbetskraften å ena sidan minskar när män förlorar jobbet, men å andra sidan ökar när kvinnor börjar arbeta för att behålla familjens inkomstnivå. Således beskrivs det hur kvinnans arbetsutbud inte bara är en effekt av hennes lön, utan även av partners arbetsutbud och inkomst. Utöver viljan att behålla familjens inkomstnivå, möjliggör mannens ökade fritid för kvinnan att arbeta mer (1962). Teorin har senare utvecklats och förklarar även att deltidsarbetande kvinnor börjar arbeta heltid när partnern blir arbetslös (Bredtmann et. al. 2014). Effekten kommer i fortsättningen benämnas som effekten av en extra arbetstagare i familjen.

3.3 Förhandlingsmodeller inom äktenskapet

De olika förhandlingsmodellerna inom äktenskapet, den kooperativa och den icke-kooperativa, beskriver hur parterna i ett hushåll förhandlar utifrån individuella preferenser snarare än att försöka nyttomaximera som enhet. Den största skillnaden mellan förklaringsmodellerna är att den kooperativa modellen alltid landar i ett paretoeffektivt beslut gällande arbetsfördelningen, vilket inte fallet i den icke-kooperativa modellen (Daunfeldt 2002).

Den kooperativa modellen menar att i de fall där samarbete mellan parterna inte fungerar resulterar detta i skilsmässa vilket benämns som hotpunkten. Denna hotpunkt är den lägsta nyttonivån individen godtar innan individen väljer att skilja sig, i jämförelse med nyttan individerna har när de inte är gifta (Bergstrom 1997). Den icke-kooperativa modellen antar istället att när en överenskommelse mellan kvinnan och mannen inte är möjlig, hamnar parterna istället i ett icke-kooperativt spel. Den slutgiltiga tidsallokeringen måste alltså inte nödvändigtvis bli paretoeffektiv (Daunfeldt 2002). I Robert A. Pollak och Shelly Lundbergs artikel *Separate Spheres Bargaining and the Marriage Market* beskrivs det hur arbetsfördelning förhandlas fram i den icke-kooperativa

modellen genom nash-förhandling och betonar vikten av yttre faktorer som traditionella könsroller påverkar den slutgiltiga lösningen över arbetsfördelningen (1993). Detta stöds av det faktum att exempelvis misshandel och familjeterapi existerar, alltså kan inte alla förhållandens beslut vara paretoeffektiva (Daunfeldt 2002). Lundberg och Pollak menar att ju större inkomst individen har, desto bättre förhandlingsposition har individen som utgångspunkt vilket resulterar i att traditionella strukturer i förhållanden förstärks och att personen i förhållandet som tjänar mindre i vissa fall får mindre nytta efter en förhandling (1997). Då kvinnor generellt tjänar mindre än män, hamnar de därför i en sämre förhandlingsposition. Det faktum att hemarbete inte ger en inkomst försvårar förhandlingsmöjligheterna ytterligare i det fall där ena parten arbetar mer hemma och där den andra parten arbetar utanför hushållet (Daunfeldt 2002). Den icke-kooperativa modellen förklarar alltså varför kvinnans förvärvsarbete ofta påverkas negativt i förhållande till mannens vid förhandling av tidsallokering mellan hem- och förvärvsarbete.

3.4 Statistisk diskriminering

I *The Economics of Discrimination* beskriver Gary Becker bakgrunden till att människor diskrimineras är på grund av subjektiva uppfattningar om religion, kön, hudfärg, klass, personlighet och andra karaktärsdrag (1957). Diskriminering av dessa grupper förklarar Becker genom att vissa individer har en preferens att diskriminera och följaktligen agerar genom att i större utsträckning missgynna vissa grupper i förhållande till andra. Bakgrunden till denna diskriminering har utvecklats i senare forskning av Kenneth Arrow och Edmund Phelps och är det som kommit att bli statistisk diskriminering (1971; 1972). Phelps beskriver i artikeln *The Statistical Theory of Racism and Sexism* hur ras och kön ses som indikatorer som ger information om karaktärsdrag som är statistisk övervägande bland någon av grupperna och rör sig därmed bort från uppfattningen om att vissa individer har en preferens för att diskriminera (1972). Det faktum att kvinnor är mer benägna att ta ut föräldraledighet, gå ner i arbetstid eller stanna hemma med sjuka barn (IFAU 2015), är således bakgrunden till den diskriminering av kvinnor arbetsgivare utövar. När arbetsgivare ska samla in information om en individ, använder de sig av följande formel:

$$y_i = q_i + u_i$$

där y är en individs förmåga att utföra ett jobb, q personens kvalifikationer och u en felterm (Phelps 1971, s. 659). Men eftersom det är svårt och dyrt för arbetsgivare och andra individer att ta reda på den här informationen använder de sig av ett gruppmedelvärde för att uppskatta q , beroende på yttre

faktorer som kön, hudfärg och klassmarkörer. I andra fall baserar bedömaren inte sina uppfattningar på gruppmedelvärdet utan på felaktigt förutfattade meningar om en viss grupp, det vill säga fördomar (Phelps 1972). Oavsett bakgrund till diskrimineringen resulterar detta i att utsatta grupper har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden, får lägre lön och har svårare att avancera på arbetsplatser (Arrow 1972).

3.5 Hypotes

I detta stycke presenteras en hypotes som utgår från tidigare nämnd teori. I enlighet med denna kan ett flertal familjebildningsvariabler tänkas öka eller minska kvinnors arbetskraftsdeltagande beroende på dess storlek. De familjebildningsfaktorer hypotesen utgår ifrån är därför: *civilstånd, antal barn, andel föräldrapenning som tas ut av kvinnan och kvinnans inkomst mätt som andel av mannens inkomst*. I alla modeller utgår författarna från ett heteronormativt tvåsamhetssystem där giftermål är den mest centrala institutionen. Med bakgrund av det blir en naturlig variabel att utvärdera arbetskraftsdeltagandets koppling till *andel gifta kvinnor* i kommunen. *Antal barn per kvinna* ökar alternativkostnaden av förvärvsarbete enligt Beckers teorier och tros därmed förväntas ha negativ effekt på kvinnors deltagande i arbetskraften. Är *andelen kvinnligt uttag av föräldrapenningen* stort kan ökad specialisering tänkas skett enligt tidigare nämnd teori, vilket precis som med föregående variabel ökar alternativkostnaden till marknadsarbete. I teorierna kring förhandlingsmodeller inom äktenskapet där kvinnan förväntas ha ett sämre förhandlingsläge om stora löneskillnader mellan könen råder, tros *kvinnans inkomst mätt i som andel av mannens inkomst* kunna förklara kvinnors deltagande som när skillnaden blir mindre förväntas ha positiv korrelation med kvinnors arbetskraftsdeltagande. Skillnader i inkomst mellan könen förväntas påverka kvinnors förhandlingsmöjligheter och därmed påverka deltagandet. Även konjunkturläge förväntas påverka kvinnors deltagande i arbetskraften. Utifrån effekten av en extra arbetstagare i familjen när ena partnern förlorar jobbet, tros kvinnors arbetskraftsdeltagande öka i samband med *lågkonjunktur* när män i högre utsträckning blir arbetslösa.

4. Litteraturöversikt

Sedan 1900-talets andra hälft har forskare intresserat sig för kvinnors förändrade ställning i samhället, som förändrats från hemmafruar till karriärkvinnor. Denna forskning och empiri visar att det som gör att dagens kvinnor går ur arbetskraften eller inte deltar i arbetskraften visar en stor komplexitet i antalet faktorer och dess samverkan. Nedan introduceras ett flertal forskningsstudier om vad som påverkar kvinnors arbetskraftsdeltagande.

De dominerande teoretiska förklaringar som tros ligga bakom att färre kvinnor än män marknadsarbetar rör framförallt familjebildning. Något som stödjer detta är att den empiriska forskningen visat att närvaron av barn är signifikant för arbetskraftsdeltagandet. Kvinnor med barn under sju år arbetar inte lika mycket som andra kvinnor medan män med barn under sju år istället arbetar mer (D'Agostino och Persson 1993:8). Detta skulle kunna förklaras med att kvinnor specialiserar sig på hemarbete under barnens tidiga år, samtidigt som män specialiserar sig på marknadsarbete enligt teorin. Denna uppdelning för att i största mån kompensera för förlorad lön när ena parten ägnar mer tid åt barnomsorg. Att kvinnor slutar marknadsarbete på grund av barnafödande, gäller i mindre utsträckning mödrar med eftergymnasial utbildning på grund av utbildnings positiva korrelation med arbetskraftsdeltagande (D'Agostino och Persson 1993:8). Med högre utbildning stannar kvinnor längre kvar i arbetskraften och risken att ta ut förtidspension minskar signifikant i jämförelse med lågutbildade kvinnor (Torstel och Walker 2006; Ganguli et. al. 2014; Hansen 2004).

Förutom att utbildningsnivå är en faktor för nyblivna mödrars återgång till marknadsarbete visar forskningen att fortsatta studier även påverkar kvinnors löner. Universitetsutbildade kvinnor tjänar mellan 4 200 - 8 400 kr mer i genomsnittlig månadslön än kvinnor med endast gymnasial utbildning (SCB). Kvinnor som är mer känsliga för inkomstförändringar än män, tenderar att ändra sitt arbetsutbud beroende på löneläge vilket gör att välutbildade kvinnor arbetar längre och mer (Aronsson och Walker 1997). Vad gäller gifta kvinnors arbetskraftsdeltagande påverkas deltagandet av både den egna lönen och av mannens lön, där kvinnans lön påverkar hennes arbetsutbud positivt och mannens lön påverkar arbetsutbudet negativt. Den egna lönen påverkan på arbetsutbudet är något starkare än den av mannens lön där samma förhållande gäller mellan ogifta samboende par (Blau och Kahn 2007). Vid förekomsten av barn, ökar löneskillnaderna mellan könen som dessutom fortsätter att växa med antalet barn (Albrecht et. al. 2015). Detta gör att möjligheten att nå samma lönenivåer som män försvåras. I samband med detta hämmas löneutvecklingen även till

följd av att kvinnor i större utsträckning tar ut föräldraledighet än män (Sundström och Duvander 2002). När kvinnor dessutom sprider ut ledigheten över ett flertal år hämmas löneutvecklingen ytterligare (Albrecht et. al. 2015). Även här är antalet barn relevant, där pappor tenderar att ta ut mindre och mindre ledighet för varje barn som föds (Sundström och Duvander 2002). Tjänar kvinnan mer, tenderar paren dock att dela mer lika på föräldraledigheten och kvinnans löneutveckling påverkas mindre negativt. Men eftersom arbetsgivare ofta förväntar sig att kvinnor ska gå ner i arbetstid någon gång under karriären, justeras lönen redan till en början till en lägre nivå som en form av statistisk diskriminering (Albrecht et. al. 2015). En annan form av diskriminering gör sig påmint i till exempel invandrarkvinnors arbetslöshetsmönster, där nästan dubbelt så många är arbetslösa i jämförelse med svenskfödda kvinnor (Knocke 1993:8). En vidare företeelse där kvinnor drabbas av arbetsgivares diskriminering är att kvinnor i högre utsträckning anställs under osäkra förutsättningar än män, som på vikariat och visstidskontrakt (Young 2010).

Ytterligare en konsekvens av att kvinnor tar ut större andel av föräldraledigheten, är att kvinnor ofta börjar arbeta deltid efter föräldraledigheten vilket ökar ansvaret för barn och hemarbete (Andrén 2012). Vid deltidsarbetande och mindre inkomst ges kvinnor en ökad arbetsbörda i hemmet. Forskning visar att kvinnor till följd av detta är mer frekvent sjukskrivna och att kvinnor med lägre inkomster dessutom tenderar att ha större sjukfrånvaro (Angelov et. al. 2013). Generellt kan det sägas att kvinnor lider av sämre hälsa än män på grund av dålig arbetsmiljö, mindre inflytande på arbetsplatsen och repetitiva arbeten som leder till belastningsskador. Detta leder i förlängningen till sämre arbetskraftsdeltagande när kvinnor i tidigare ålder lämnar arbetskraften (D'Agostino och Persson 1993:8; Andrén 2012; Aronsson et al. 2000:9). Sjukskrivningarna har även ett tydligt samband med konjunkturläget, som minskar i lågkonjunktur. Detta kan förklaras med att rädslan över att förlora sitt jobb är mer närvarande vid hög arbetslöshet och att kvinnor under dessa perioder inte vågar sjukskriva sig (Wikström 2008).

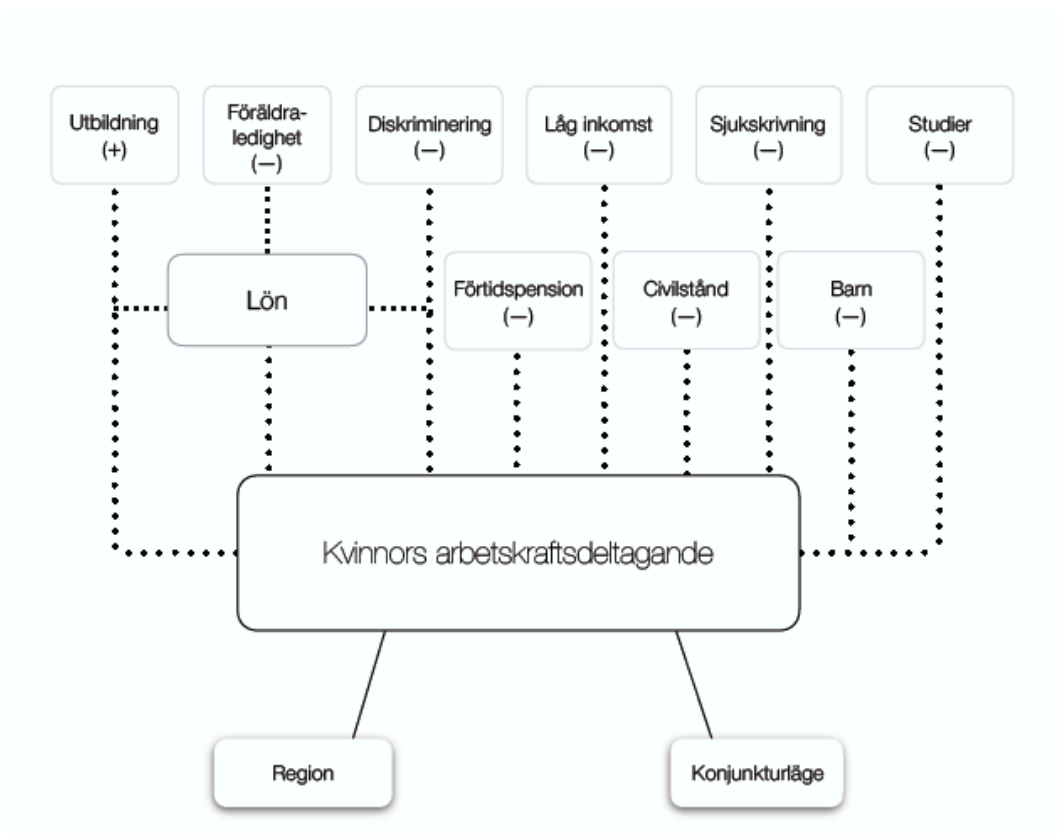
Utöver att vara mindre sjukskrivna, menar mycket forskning att kvinnor också börjar arbeta mer under lågkonjunktur när partnern förlorar jobbet (Riedl och Schoiswohl 2015). Reaktionen på männens arbetslöshet varierar emellertid beroende på hur omfattande välfärd landet har. Drabbas familjen inte av en lika stor inkomstminskning på grund av generösare socialförsäkringssystem, syns inte effekten i samma utsträckning (Bredtmann et. al. 2014). En effekt som drar åt motsatt håll, är att många äldre i länder med stark arbetsrätt tidigarelägger pensionen i lågkonjunktur (Dorn och Souza-Posa 2005). Detta på grund av att svårigheterna att varsla personal i många länder leder till denna mindre kostsamma procedur. I valet mellan att lämna eller stanna kvar i arbetskraften, har

deltidspensionering existerat i Sverige som en del av det svenska socialförsäkringssystemet mellan 1976-2000 för att hålla kvar äldre i arbetskraften. Implementering av detta har gett positiv effekt i länder som USA och Storbritannien men i Sverige gett tvetydiga resultat som varken kunnat visa negativ eller positiv effekt (SOU 2011:5). Ett annat fenomen som uppstår i lågkonjunktur är att många påbörjar studier för att undvika arbetslöshet. Betts och McFarland beskriver i sin forskning hur college med låga avgifter ser en kontracyklisk trend vad gäller inskrivningar till universitetet (1995).

Stora regionala skillnader föreligger i flera forskningsstudier vad gäller variabelers påverkan på arbetskraftsdeltagandet bland kvinnor. Till att börja med skiljer sig arbetsmarknadssituationen mellan storstadsregioner och mindre städer (Arbetsförmedlingen 2010). Många kvinnor flyttar till storstäder under karriärsålder vilket gör att fler barn föds i storstadsregioner (SCB 2005:1). Även andel uttagen föräldraledighet av vardera kön är ett exempel där stor nationell variation finns (Almqvist et. al. 2010:1). Även ohälsotalet och sjukskrivningar varierar, där ohälsotalet är högre i glesbygd än i storstadsregioner (Dutrieux och Sjöholm 2003). Även inkomstnivåer skiljer sig stort mellan regionerna. I storstadsregionerna är inkomstnivåerna betydligt högre än i resten av Sverige. Statistiken visar dock inte samma trend bland utrikes födda. Regionalt är det större variation i sysselsättningsgrad mellan utrikesfödda än inrikes födda. Dessutom är skillnaden mellan inrikes och utrikes födda kvinnors sysselsättningsgrad större i storstadsregioner (SCB 2010).

Sammanfattningsvis kan vi säga att antal barn har negativ korrelation med arbetskraftsdeltagandet bland kvinnor och att förekomsten av barn leder även till ett ojämnt uttag av föräldraförsäkring. I förlängningen leder detta till sämre lön för kvinnor, mindre marknadsarbete och mer hemarbete vilket främst rör gifta och samboende kvinnor. Eftersom kvinnor dessutom visats vara mer känsliga för löneförändringar ger detta negativ effekt på arbetskraftsdeltagandet. Det kan även konstateras att kvinnor oftare är sjukskrivna, där speciellt kvinnliga låginkomsttagare är drabbade. Denna sämre hälsa gör att kvinnor lämnar arbetskraften. Även förtidspensionering leder till ett utträde av kvinnor från arbetskraften. Den faktor som har positiv korrelation med arbetskraftsdeltagandet är högre utbildning, som visats hålla kvar kvinnor i arbete. Samtidigt har andel studerande negativ påverkan på arbetskraftsdeltagandet. Tidigare forskning visar även att kvinnor deltar i arbetskraften i större utsträckning under lågkonjunktur. Även regionala skillnader i Sverige har visats sig ha stor betydelse för kvinnors arbetskraftsdeltagande. Figur 2. illustrerar faktorers påverkan på kvinnors deltagande i arbetskraften samt visar vilka faktorer som har en direkt och vilka som har en indirekt påverkan på kvinnors arbetskraftsdeltagande.

Figur 2: Faktorerers påverkan på kvinnors arbetskraftsdeltagande

Med tidigare forskning som grund, ämnar uppsatsen till att ytterligare fördjupa forskningen genom att ge en samlad bild över vilken grad faktorerna påverkar kvinnors utträde ur arbetskraften generellt. Studien försöker därför finna de faktorer som påverkar kvinnors arbetskraftsdeltagande och vidare analysera deras effekter beroende på konjunktur och region.

5. Metod

För att undersöka frågeställningarna genomförs en regressionsanalys på paneldata över Sveriges kommuner. De individer som ingår i studien är befolkningen mellan 16-64 år och den observerade perioden är 1994-2014 där kommunindelningen för 2003 är den som används. Detta möjliggör en analys över en lång period och medför säkrare resultat till följd av det stora antalet observationer. Kapitlet syftar till att närmre förklara den empiriska metoden och data.

5.1 Empirisk modell

För att testa angiven hypotes, kommer en regression på följande OLS-formler att testas på aggregerad kommunstatistik (i) över olika år (t) enligt:

$$y_{ti} = \alpha + \beta_1 \bar{X}_{it} + u \quad (1) \text{ och } (2)$$

Till en början har Modell (1) ett sparsamt antal variabler. Modellen inkluderar familjebildningsvariablerna; *andel gifta, antal barn per kvinna, andel föräldrapenning som tas ut av kvinnan och kvinnans andel av mannens medelinkomst*. Modell (2) byggs därefter ut med ett antal kontrollvariabler som visats sig vara viktiga i tidigare forskning. Detta för att se om de bidrar till en mer förklarande och precis bild av verkligheten. De variabler som läggs till är *andel låginkomsttagare, andel studerande, kvinnans medelålder vid första barnet, genomsnittlig ålder, kvinnors utbildningsnivå, andel förtidspensionerade, andel kvinnor med utländskt medborgarskap, och hälsa* som i tidigare forskning visat sig påverka kvinnors arbetskraftsdeltagande.

$$y_{it} = \alpha + \beta_1 \bar{X}_{it} + \beta_2 \delta_{\text{lågkonjunktur}} + \beta_3 \bar{X}_{it} \delta_{\text{lågkonjunktur}} + u \quad (3)$$

För att observera hur konjunkturläge påverkar kvinnors arbetskraftsdeltagande inkluderar Modell (3) en dummyvariabel för lågkonjunktur och en interaktion mellan denna och samtliga variabler. Följaktligen presenterar resultatet skillnader mellan låg- och högkonjunktur.

$$y_{it} = \alpha + \beta_1 \bar{X}_{it} + \beta_2 \delta_{\text{storstadsregion}} + \beta_3 \bar{X}_{it} \delta_{\text{storstadsregion}} + u \quad (4)$$

En vidare faktor som förväntas påverka kvinnors arbetskraftsdeltagande är vare sig de befinner sig i storstadsregioner eller ej. Även här görs en utökning av Modell (2) med interaktionsvariabler, men i

detta fall med en dummy för storstadsregioner. Genom Modell (4) kan resultatet visa om regionala skillnader finns vilket kan förklara hur storstadsregioner skiljer sig från resten av Sverige.

Tabell 1: Variabelöversikt¹

Namn	Definition	Indelning	Källa
<i>kvinnor_i_arbetskraften</i>	Andelen av det totala antalet kvinnor i kommunen som deltar i arbetskraften.	Kommun	SCB, Arbetsförmedlingen
<i>gifta_kvinnor</i>	Andelen av det totala antalet kvinnor i kommunen som är gifta.	Kommun	SCB
<i>barn_per_kvinnor</i>	Antal barn per kvinna. Ett simulerat värde.	Kommun	SCB
<i>foraldrapenningen</i>	Andelen av uttagen föraldrapenningen av kvinnor.	Kommun	Försäkringskassan
<i>skillnad_i_medelinkomst</i>	Kvinnans inkomst mätt som andel av mannens inkomst.	Kommun	SCB
<i>inkomst_19tkr</i>	Andelen kvinnor med låg inkomst mellan 1-19 000kr.	Kommun	SCB
<i>studerande_ht</i>	Kvinnors medelålder.	Kommun	SCB
<i>medelalder_forsta_barn</i>	Medelålder vid första barnet.	Kommun	SCB
<i>medelalder</i>	Medelålder.	Kommun	SCB
<i>eftergymnasial_utbildning</i>	Andelen av det totala antalet kvinnor i kommunen med eftergymnasial utbildning.	Kommun	SCB
<i>fortidspensionerade</i>	Andelen av det totala antalet kvinnor i kommunen 55-64 år som inte arbetar. Proxy för förtids-pensionerade. Åldersspannet 55-64 år används då personer tidigast kan ta ut pension från 55 år.	Kommun	SCB
<i>In_utandskt_medborgarskap</i>	Logaritmerad andel kvinnor med utländskt medborgarskap.	Kommun	SCB
<i>halsa</i>	Förväntad livslängd används som proxy för hälsa. Simulerad förväntad livslängd för 0-åringar.	Län	SCB
<i>lågkonjunktur</i>	Dummy baserad på konjunkturlägesuppskattning.	Hela landet	OECD
<i>storstadsregion</i>	Dummy baserad på storstadsregionerna: Storstockholm, Stormalmö och Storgöteborg.	Hela landet	SCB

¹För bearbetning av variablerna, se avsnitt 5.2.2.

5.2 Data

De data som används i studien har hämtats från Statistiska Centralbyrån, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och OECD:s databas. Bortsett från data över antal barn per kvinna och hälsa som är simulerade värden, är resterande data registerbaserad. Insamlad data är komplett över år och kommun med ett fåtal saknade värden. Bortfallen bedöms vara så pass små i förhållande till antal observationer att de inte uppskattas påverka resultatet. Under den observerade tidsperioden har ett flertal kommuner brutit sig loss vilket tagits hänsyn till genom justering till nuvarande kommunindelning. I de fall där en befolkningsförändring till följd av gränsförändring i kommuner skett har detta reflekterats både i de oberoende variablerna och i den beroende variabeln vilket betyder att resultaten inte heller bör påverkas av detta.

5.2.1 Avgränsning

Tidsintervallet är valt på grund av att studien fokuserar på nutid och gör att två lågkonjunkturer täcks om än något senare än önskat i 90-talskrisen. Anledningen till att analysen börjar vid 1994 är på grund av begränsningar i data. Dock anses tidsperioden ändå utgöra en tillfredsställande period för att kunna analysera frågeställningarna. Faktorer vi saknar som inte fanns tillgängliga under perioden eller på kommunnivå som skulle vara intressanta att analysera med bakgrund av teorin och tidigare forskning är deltidsarbetande, osäkra anställningar, anmälda diskrimineringsfall och uttagen sjukpenning. I fallet deltidsarbetande har ingen proxy hittats, men vad gäller diskriminering på etnisk basis svarar variabeln andel med utländskt medborgarskap till att delvis förklara detta. Anställningsavtalsformer finns inte på regional nivå. Förväntad livslängd används som proxy för hälsa och svarar till viss del för det värde antal med sjukpenning skulle förklara. Det vill säga hälsonivån i en kommun. Dock är vi medvetna om att andra faktorer kan spela in vad gäller individens hälsonivå och att detta inte alltid speglas i varken sjukpenning eller förväntad livslängd. För att kunna jämföra tidigare data, har vi valt att titta på åldrarna 16-64 år, som tidigare var definitionen för arbetskraften (SCB AKU).

5.2.2 Bearbetning

Kvinnor_i_arbetskraften: Månadsvis data på antal öppet arbetslösa har slagits ihop under perioderna 1992-1995 med 1996-2015, varpå medelvärde av kvartalen räknats ut för att få årliga siffror (Arbetsförmedlingen). En sammanslagning av kommunen Heby har gjorts, som konsekvens av den förändringen av kommunkod på grund av länsbyte. För att räkna ut arbetskraften på kommunnivå har antal öppet arbetslösa adderats med antal sysselsatta (SCB). Denna sammanslagna variabel har sedan dividerats på befolkningmängden i kommunen. Dessa för åldrarna 16-64 år.

Gifta_kvinnor: Antal gifta kvinnor fanns endast i åldersgrupperna 15-64 år. För att få fram rätt åldersspann, togs data över antal 15-åringar fram för att subtrahera denna åldersgrupp från åldersspannet 15-64 år. Detta antal dividerades sedan med den totala befolkningmängden i gruppen 16-64 år.

Skillnad_i_medelinkomst: Medelinkomsten fanns endast för 16-19 år samt för 20-64 år. För att skapa data för åldrarna 16-64 år multiplicerade vi respektive åldersgrupp med respektive befolkningmängd för att sedan dividera med den totala befolkningmängden i gruppen 16-64 år. Kvinnans medelinkomst divideras sedan med mannens medelinkomst för samma åldrar i respektive kommun.

Ln_utlandskt_medborgarskap: Antal kvinnor med utländskt medborgarskap fanns endast i åldersgrupperna 15-64 år. För att få rätt åldersspann, togs data över antal 15-åringar fram för att subtrahera dessa från åldersspannet 15-64 år. Detta antal dividerades sedan med den totala befolkningmängden i gruppen 16-64 år. Variabeln logaritmerades sedan för att följa normalfördelningen (se kap. 6.4).

Halsa: Återstående medellivslängd från födseln fanns endast under femårsperioder från 1991 på länsnivå. För året 1994 används därför perioden 1991-1995, för 1995 perioden 1992-1996 osv.

Klassificering Lågkonjunktur: Dummyvariabeln har skapats utifrån ett konjunkturindex från OECD där negativa tal (lågkonjunktur) har kodats som 1 och positiva tal (högkonjunktur) har kodats som 0.

Klassificering Storstadsregion: Dummyvariabeln har skapats genom att koda storstadsregionerna, Storstockholm, Stormalmö och Storgöteborg och dess tillhörande kommuner till 1 och resterande till kommuner till 0.

Resterande variabler, *barn_per_kvinn*, *inkomst_19tk*, *studerande_ht*, *foraldrarpenning*, *medelalder_forsta_barn*, *medelalder*, *eftergymnasial_utbildning* och *fortidspensionerade* har inte justerats eller bearbetats.

6. Deskriptiv statistik

Nedan presenteras övergripande statistik för att ge en uppfattning om den variation som förekommer i observerade variabler. Det stora antalet observationer och variationer mellan kommun och år möjliggör en stark och detaljerad studie för att undersöka orsaker för kvinnors deltagande i arbetskraften. Tabellerna visar generell statistik över variablerna, skillnader i data mellan låg- och högkonjunktur och data över storstadsregioner respektive icke-storstadsregioner som ligger till grund för studien.

6.1 Tabell 2: Översikt

<i>Variabel</i>	<i>Obs</i>	<i>Medelv.</i>	<i>St.avv.</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
kvinnor_i_arbetskraften	6077	0,736	0,033	0,582	0,844
gifta_kvinnor	6078	0,452	0,055	0,284	0,613
barn_per_kvinna	6090	1,892	0,272	0,900	3,280
foraldrarpenning	6074	0,827	0,056	0,658	0,958
skillnad_i_medelinkomst	6078	0,750	0,055	0,472	0,956
inkomst_19tkr	6078	0,061	0,011	0,029	0,121
studerande_ht	6078	0,165	0,028	0,088	0,326
medelalder_forsta_barn	6090	27,5	1,361	20,9	33,3
medelalder	6078	42,4	2,670	33,3	50,7
eftergymnasial_utbildning	6078	0,259	0,085	0,108	0,655
fortidspensionering	6078	0,348	0,073	0,180	0,660
utlandskt_medborgarskap	6078	0,056	0,035	0,009	0,374
halsa	6090	82,4	0,913	80,2	84,7

Tabell 2 visar den samlade statistiken för alla variabler över åren 1994-2014 för samtliga 290 kommuner. Variationen i arbetskraftsdeltagande är stor och skiljer sig med en standardavvikelse på 3,3 %. Högst deltagande finner vi i Arjeplog med 84 % av kvinnorna i arbetskraften och lägst deltagande i Haparanda med 58 % av kvinnor i arbetskraften. Familjebildningsvariablerna skiljer sig åt mellan kommunerna. Andel gifta varierar från 28 % till 61 %. Barn per kvinna är så lågt som 0,9 och går som max upp till 3,2 barn per kvinna. Värt att notera är emellertid att standardavvikelsen inte är särskilt stor. Uttagen föräldrapenning skiljer sig till den grad att kvinnor tar ut 66 % av föräldraförsäkringen som lägst och 96 % som högst. Andelen av kvinnans inkomst av mannens sträcker sig från 47 % i Danderyd och till 96 % i Årjäng. Även kontrollvariablerna varierar mycket.

6.2 Tabell 3: Konjunkturläge

Variabel	Lågkonjunktur					Högkonjunktur				
	Obs	Medelv.	St.avv.	Min	Max	Obs	Medelv.	St.avv.	Min	Max
kvinnor_i_arbetskraften	4049	0,736	0,034	0,582	0,844	2028	0,737	0,031	0,592	0,830
gifta_kvinnor	4050	0,456	0,058	0,286	0,613	2028	0,446	0,048	0,284	0,593
barn_per_kvinnor	4060	1,886	0,276	0,900	3,280	2030	1,904	0,264	1,170	3,040
foraldrapenning	4046	0,832	0,063	0,658	0,958	2028	0,819	0,038	0,713	0,922
skillnad_i_medelinkomst	4050	0,751	0,056	0,487	0,956	2028	0,747	0,053	0,472	0,932
inkomst_19tkr	4050	0,062	0,012	0,029	0,121	2028	0,059	0,009	0,033	0,103
studerande_ht	4050	0,162	0,029	0,088	0,323	2028	0,170	0,024	0,115	0,326
medelalder_forsta_barn	4060	27,4	1,363	20,9	33,3	2030	27,8	1,312	22,5	33,1
medelalder	4050	42,3	2,752	33,3	50,7	2028	42,7	2,486	35,6	48,8
effergymnasial_utbild.	4050	0,256	0,089	0,108	0,655	2028	0,263	0,076	0,132	0,617
fortidspensionering	4050	0,354	0,079	0,180	0,660	2028	0,337	0,058	0,201	0,635
utlandskt_medborgarskap	4050	0,058	0,035	0,009	0,372	2028	0,052	0,034	0,011	0,374
halsa	4060	82,4	1,046	80,2	84,7	2030	82,4	0,556	80,9	84,1

Tabell 3 visar statistik över variablerna i låg- och högkonjunktur. Andelen kvinnor i arbetskraften ökar under högkonjunktur om än väldigt lite. Även standardavvikelsen är större i lågkonjunktur än i högkonjunktur vilket betyder att större variation föreligger. Familjebildningsvariablerna andel gifta kvinnor, antal barn per kvinna förblir förhållandevis konstanta. I lågkonjunktur börjar kvinnor dock att ta ut större del av föräldradigheten och skillnaden i medelinkomst ökar något. Den andel kvinnor som tjänar under 19 000 kr ökar även under lågkonjunktur, där vi även ser att variationen ökar när standardavvikelsen går från 0,9 % i högkonjunktur till 1,2 % i lågkonjunktur. Även andel förtidspensionerade ökar något under lågkonjunktur i enlighet med empirin. En variabel som inte går i linje med förväntningarna är andel studerande som minskar under lågkonjunktur. Många av variablerna skiljer sig åt i lågkonjunktur och högkonjunktur vilket talar för relevansen av Modell (3).

6.3 Tabell 4: Region

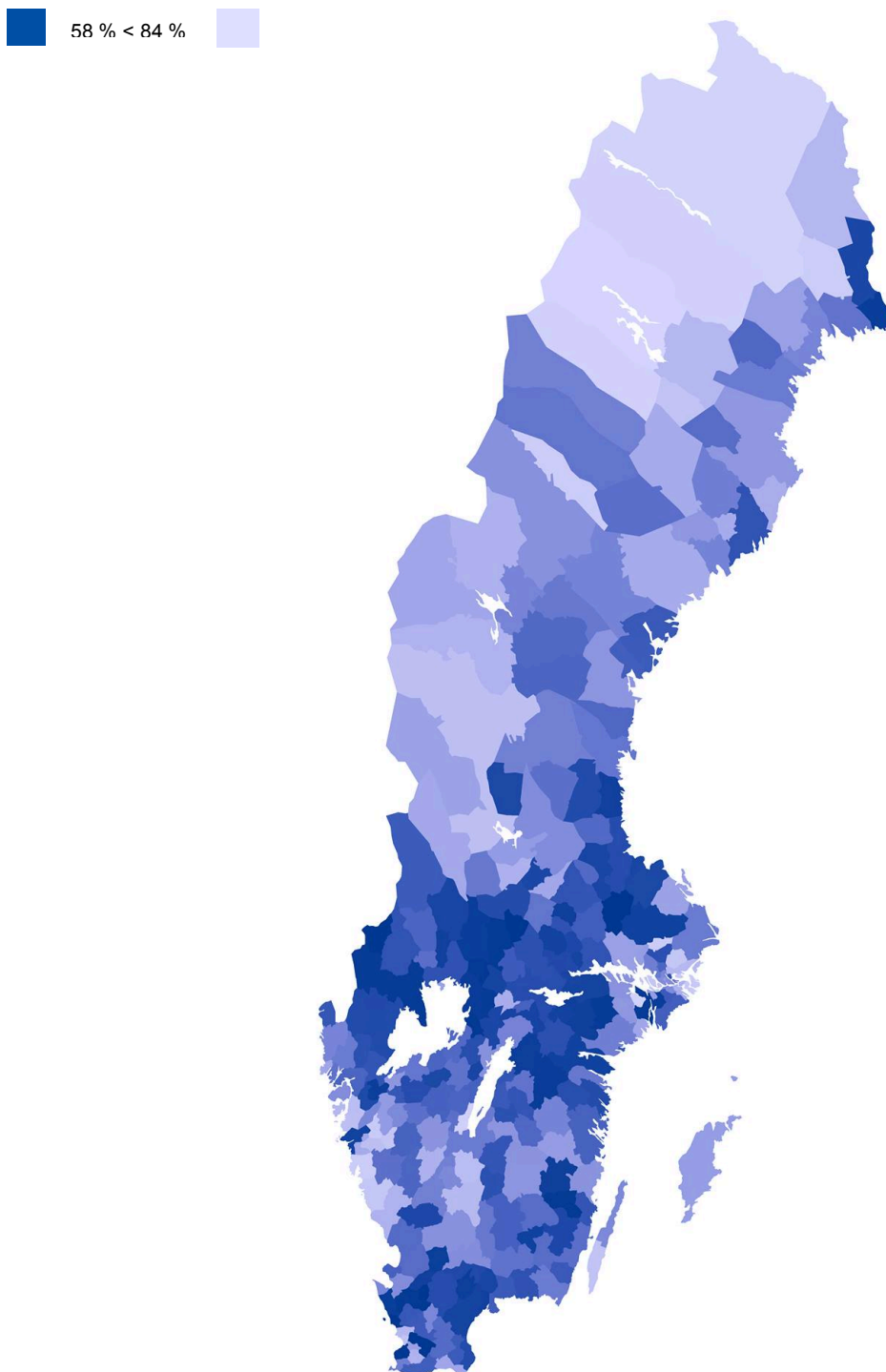
Variabel	Storstadsregion					Icke-Storstadsregion				
	Obs	Medelv.	St.avv.	Min	Max	Obs	Medelv.	St.avv.	Min	Max
kvinnor_i_arbetskraften	1067	0,753	0,037	0,610	0,839	5010	0,733	0,031	0,582	0,844
gifta_kvinnor	1067	0,464	0,064	0,284	0,613	5011	0,450	0,053	0,286	0,600
barn_per_kvinnor	1071	1,901	0,242	1,210	2,730	5019	1,890	0,278	0,900	3,280
foraldrarpenning	1066	0,820	0,062	0,694	0,942	5008	0,829	0,054	0,658	0,958
skillnad_i_medelinkomst	1067	0,716	0,059	0,472	0,836	5011	0,757	0,051	0,630	0,956
inkomst_19tkr	1067	0,058	0,010	0,037	0,121	5011	0,062	0,011	0,029	0,112
studerande_ht	1067	0,169	0,029	0,103	0,323	5011	0,164	0,027	0,088	0,326
medelalder_forsta_barn	1071	29,0	1,383	24,7	33,1	5019	27,2	1,150	20,9	33,3
medelalder	1067	39,3	1,964	34,5	45,3	5011	43,1	2,277	33,3	50,7
eftergymnasial_utbild.	1067	0,341	0,102	0,142	0,655	5011	0,241	0,069	0,108	0,558
fortidspensionering	1067	0,314	0,059	0,194	0,534	5011	0,356	0,074	0,180	0,660
utlandskt_medborgarskap	1067	0,076	0,036	0,017	0,210	5011	0,052	0,033	0,009	0,374
halsa	1071	82,7	0,905	81,0	84,7	5019	82,3	0,905	80,2	84,7

Tabell 4 visar variationen i variablerna vid observation av storstadsregion och icke-storstadsregion. Andelen kvinnor i arbetskraften är större i storstäder i jämförelse med småstäder. Detta kan förklaras av en större arbetskraftsefterfrågan i och runt storstäder och att kvinnor precis som män, flyttar till storstäder i samband med anställning. Även här visar standardavvikelsen att en större variation föreligger i storstadsregioner. Vad gäller familjefaktorer, är det något större frekvens av gifta kvinnor i storstäder och fler barn per kvinna. Detta tros förklaras av att fler kvinnor flyttar till storstäder i karriärsålder och så föder barn samt gifter sig under denna period i livet. Medelåldern för första barnet är dock högre i storstäder än i småstäder. Eftergymnasial utbildning skiljer sig även med 10 % fler med universitetsutbildning i storstäder. På grund av att många kvinnor flyttar till storstäder i karriärsålder och att detta sammanfaller med barnafödande ålder och hög utbildning, skulle detta kunna förklara det höga antalet barn per kvinna samt den höga åldern på förstagångsfödern i storstäder. Vad gäller uttagen föräldraförsäkring är uttaget något jämnare i storstäder.

I storstäder finns ett mindre antal låginkomsttagare än i småstäder och en större andel studerande, vilket skulle kunna påverka inkomstnivån något, om än lite. I storstäder är det även större skillnad i inkomst mellan könen där kvinnors inkomst är 71 % av männens. Även här skiljer sig många av variablerna åt, vilket gör Modell (4) väsentlig att studera närmare.

6.4 Karta över arbetskraftsdeltagande

Kartan visar den variation som föreligger i kvinnors arbetskraftsdeltagande i Sverige 2014 på kommunnivå, där ljusaste blå illustrerar högt arbetskraftsdeltagande och mörkblått visar lågt arbetskraftsdeltagande bland kvinnor. Den stora variationen möjliggör regressionen som presenteras i nästa avsnitt.

Figur 3.

7. Resultat

I detta kapitel redovisas resultaten för Modell (1) till (4) och genomförda känslighetstest. Samtliga regressioner har korrigerats för heteroskedasticitet och autokorrelation. Modell (1) och (2) har körts med fixa effekter och tidsdummys, men som väntat störde denna metod våra dummyvariabler i Modell (3) och (4) på grund av att dummyvariablerna är konstanta över antingen tid eller kommun. Av denna anledning använder vi för regressionerna med interaktionseffekter istället en pooled OLS-regression med dummyvariabler för både kommun och tid. Trots förlust av ett stort antal frihetsgrader på grund av det stora antalet dummys i denna modell, tror vi ändå att denna metod ger oss ett sannare resultat än att enbart köra en pooled OLS-regression med tidsspecifika effekter, vilket skulle vara alternativet. Modell (2), (3) och (4) har en förklaringsgrad på minst 70 %, vilket befäster modellernas relevans. Nollhypotesen $\beta = 0$, förkastas på 95 % -ig signifikansnivå.

7.1 Regressionsresultat: Modell 1

Tabell 5: Modell (1)

Variabler	kvinnor_i_arbetskraften
gifta_kvinnor	-0,0107 (0,0551)
barn_per_kvinnor	-0,000382 (0,00141)
foraldrarpenning	-0,03 (0,0218)
skillnad_i_medelinkomst	-0,0986** (0,0478)
konstant	0,839*** (0,0527)
Observationer	6,074
Antal kommun_id	290
R	0,385

Robusta standardfel i paranteser som korrigerats för heteroskedasticitet.

Regressionen kontrollerar för kommunspecifika effekter genom fixa effekter och tidsspecifika effekter genom tidsdummys. *** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Vid analys av familjebildningsvariablerna, *andel gifta kvinnor, antal barn per kvinna, andel föräldrapenning som tas ut av kvinnan och kvinnans inkomst mätt som andel av mannens inkomst*, visar resultatet att enbart analys av dessa variabler endast ger en förklaringsgrad 38,5 %. Den enda variabeln som är signifikant är kvinnans inkomst som andel av mannens inkomst (skillnad_i_medelinkomst). Dock är koefficienten negativ, vilket är förvånande eftersom detta skulle

betyda att ju mindre inkomstskillnad som existerar, desto färre kvinnor i arbetskraften. På grund av den låga förklaringsgraden och få signifikanser bland variablerna, förbehålls att vidare analysera resultatet. Istället inkluderas kontrollvariablerna för att möjliggöra en adekvat analys.

7.2 Regressionsresultat: Modell 2

Tabell 6: Modell (2)

Variabler	kvinnor_i_arbetskraften
gifta_kvinnor	0,0799** (0,0319)
barn_per_kvinnor	0,00185** (0,00087)
foraldrarpenning	-0,0776*** (0,0145)
skillnad_i_medelinkomst	-0,00377 (0,0197)
inkomst_19tkr	-0,545*** (0,0439)
studerande_ht	-0,176*** (0,0208)
medelalder_forsta_barn	0,000500** (0,000194)
medelalder	0,00244*** (0,000609)
eftergymnasial_utbildning	0,0727** (0,0316)
fortidspensionerade	-0,315*** (0,013)
ln_utlandskt_medborgarskap	-0,00754*** (0,00212)
halsa	0,00192 (0,00156)
konstant	0,652*** (0,127)
Observationer	6074
Antal kommun_id	290
R	0,709

Robusta standardfel i paranteser som korrigerats för heteroskedasticitet. Regressionen kontrollerar för kommunspezifika effekter genom fixa effekter och tidsspezifika effekter genom tidsdummys.. *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Vid tillägg av kontrollvariablerna *låginkomsttagare*, *andel studerande*, *kvinnans medelålder vid första barnet*, *medelålder*, *kvinnors utbildningsnivå*, *andel förtidspensionerade*, *andel kvinnor med utländskt medborgarskap*, och *hälsa*, ger regressionen en förklaringsgrad på 70,9 % vilket betyder att variabelurvalurvalet bättre speglar verkligheten. Detta gör att resultatet kan analyseras utförligare.

7.2.1 Familjebildningsvariabler

För att börja med att analysera familjebildningsvariablerna, påverkar andelen gifta kvinnor arbetskraftsdeltagandet positivt. Detta resultat går inte i linje med prediktionerna vilket försvagar

teorin om äktenskapets relevans för kvinnors arbetsutbud. Istället kan vi tänka oss att det är andra faktorer som påverkar om kvinnor arbetar eller inte. Även antal barn går även den variabeln mot de teoretiska prediktionerna, att fler barn skulle ge färre kvinnor i arbetskraften till följd av större alternativkostnad för arbete. Istället ökar förekomsten av barn antalet kvinnor i arbetskraften. Detta tros kunna bero på att ju fler barn en familj har, desto större omkostnader och desto mer måste båda parter arbeta. Därmed dominerar inkomsteffekten över substitutionseffekten. Även medelålder vid första barnet visar signifikant positiv korrelation med den beroende variabeln. Detta resultat är förväntat eftersom alternativkostnaden att stanna hemma med barn blir större ju högre lön man har, vilken ofta ökar med åldern. Det kan också tänkas att äldre förstagångsmödrar får färre barn och under kortare tid, vilket enligt tidigare forskning skulle minska utträdet ur arbetskraften när föräldraförsäkringen tas ut under ett tätare intervall. Emellertid har andel uttagen föräldrapenning av kvinnan negativ påverkan på den beroende variabeln, vilket betyder att ju större andel av föräldrapenning kvinnan tar ut, desto färre kvinnor befinner sig i arbetskraften. Detta samband skulle kunna förklaras av att kvinnor, efter att ha tagit ut en stor andel av föräldraförsäkringen inte kommer tillbaka till arbetet. Värt att notera är även att kvinnor räknas som en del av arbetskraften under ledigheten. Med ett p-värde på 0,000 stärker resultatet specialiseringsteorins antaganden om att ena parten specialiserar sig på antingen hem- eller marknadsarbete och fortsätter göra det till följd av komparativa fördelar. Resultatet beskriver därmed att barn, ålder vid första barnet och civilstatus har en positiv korrelation med arbetskraftsdeltagandet men att en riskfaktor för utträde är uttagen föräldraledighet av kvinnan. Kvinnans inkomst som andel av mannens inkomst (skillnad_i_medelinkomst) gav inget signifikant resultat.

7.2.2 Kontrollvariabler

För att fortsätta analysen med kontrollvariablerna visar variabeln andel kvinnliga låginkomsttagare (inkomst_19tkr) negativ korrelation med andel kvinnor i arbetskraften. Detta betyder att ju fler kvinnor som tjänar under 19 000 kr, desto färre kvinnor deltar i arbetskraften. Precis som föräldrapenning, skulle andel låginkomsttagare kunna indikera att det är partnern med låg lön som stannar hemma och går ur arbetskraften. Resultatet stämmer således överens med hypotesen om att kvinnor ägnar mindre tid till marknadsarbete och mer tid till hemarbete när alternativkostnaden av att arbeta i hemmet blir lägre på grund av låg lön i linje med Beckers teori. De inomäktenskapliga förhandlingsmodellerna skulle i sin tur ge förklaringen att kvinnan vid lägre lön får en sämre förhandlingsposition. Förutom att förvärvsarbetande kvinnor med låglöneyrken är en del av denna grupp, kan resultatet tänkas spegla att en stor del av gruppen består av hemmamammor, studenter och socialbidragstagare som kan tänkas ha viss inkomst men står utanför arbetskraften.

Högre utbildning resulterar i högre lön, vilket visar ett positivt samband med den beroende variabeln. Dock lämnar kvinnor initialt arbetskraften i utbildning, vilket visas i variabeln andel studerande som har negativ korrelation med den beroende variabeln. Högutbildade kvinnors större benägenhet att stanna i arbetskraften kan enligt teorin förklaras av att kvinnor specialiserar sig på marknadsarbete och arbetar längre för att få högre avkastning på investering i humankapital. Då lön och utbildning stiger med ålder tros samma förklaring ligga bakom varför medelålder har positiv korrelation med kvinnor i arbetskraften. Dock lämnar många äldre arbetskraften i åldrarna 55-64 år från och med att det är möjligt att ta ut förtidspension. Är denna grupp stor, förklarar det en minskning i arbetskraftsdeltagande. Variabeln förtidspensionerade är således negativt korrelerad med kvinnors deltagande i arbetskraften.

Enligt teorin statistisk diskriminering stödjer resultatet gällande andelen kvinnor med utländskt medborgarskap att denna variabel är signifikant för utträden ur arbetskraften. Ju fler kvinnor med utländskt medborgarskap, desto färre kvinnor i arbetskraften till följd av att denna grupp utsätts för diskriminering vid anställning och på arbetsplatser. En alternativ förklaring till detta samband kan vara att utlandsfödda kvinnor väljer att arbeta mindre på grund av andra faktorer, så som fler barn.

Kvinnans inkomst som andel av mannens inkomst (`skillnad_i_medelinkomst`) och hälsa är inte signifikanta och vi kan därmed inte säkerställa att variablerna påverkar regressionen i något avseende.

7.2.3 Vilka grupper löper då större risk att lämna arbetskraften?

Genom att jämföra koefficienterna kan en analys över vilka av faktorerna som utgör störst orsak till att kvinnor inte deltar i arbetskraften. Den främsta variabeln som kan identifieras som har stor påverkan är andelen kvinnliga låginkomsttagare (-0,545). Även andel förtidspensionerade förklarar förändringen av arbetskraftsdeltagande bland kvinnor till stor del (-0,315). En ökning av andel studerande förklarar även de fall då kvinnors arbetskraftsdeltagande blir något lägre (-0,176). I fallande ordning, förklarar variablerna andel gifta kvinnor, andel kvinnligt uttag av föräldrapenningen och andelen med högre utbildning variationen i kvinnors arbetskraftsdeltagande. Andelen kvinnor med utländskt medborgarskap² som också visar ett signifikant resultat har något mindre påverkan på kvinnors arbetskraftsdeltagande. Även variabeln medelålder, därefter barn per kvinna och medelålder vid första barnet som alla mäts i absoluta tal påverkar kvinnors

² Eftersom variabeln är loggad, minskar kvinnors arbetskraftsdeltagande med 0,732 % när det absoluta värdet av utländska kvinnor ökar med 1 %.

arbetskraftsdeltagande. Dock vill vi notera att variablernas storlek är svåra att jämför på grund av att vissa variabler mäts i andelar och antar värden mellan noll och ett och andra variabler mäts i absoluta tal³.

7.3 Regressionsresultat: Modell 3

Tabell 7: Modell (3)

Variabel	Högkonjunktur kvinnor_i_arbetskraften	Lågkonjunktur kvinnor_i_arbetskraften
gifta_kvinnor	0,0907*** (0,0168)	-0,0167** (0,00774)
barn_per_kvinna	0,00372*** (0,00117)	-0,00258* (0,00147)
foraldrarpenning	-0,0559*** (0,0130)	-0,0271* (0,0140)
skillnad_i_medelinkomst	-0,00565 (0,0117)	-0,00333 (0,00758)
inkomst_19tkr	-0,509*** (0,0352)	-0,0381 (0,0370)
studerande_ht	-0,132*** (0,0158)	-0,0796*** (0,0162)
medelalder_forsta_barn	0,000417 (0,000259)	8,06e-05 (0,000325)
medelalder	0,00286*** (0,000304)	-0,000515*** (0,000151)
eftergymnasial_utbildning	0,0536*** (0,0155)	0,0258*** (0,00684)
fortidspensionerade	-0,334*** (0,00781)	0,0333*** (0,00728)
ln_utlandskt_medborgarskap	-0,00732*** (0,00107)	0,000415 (0,000659)
halsa	0,00270*** (0,000957)	-0,00119* (0,000703)
lagkonjunktur_dummy = 1		0,204*** (0,0596)
konstant	0,518*** (0,0817)	
Observationer	6074	
R ²	0,925	

Robusta standardfel i paranteser som korrigerats för heteroskedasticitet. Regressionen kontrollerar för tids- och kommunspezifika effekter genom tids- och komundummies. Resultatet ovan (Modell (3)) är en regression som av pedagogiska skäl delats upp i två kolumner, där kolumn "Lågkonjunktur" är interaktionseffekten från lågkonjunkturdummyn och kolumn "Högkonjunktur" beskriver resterande effekter. *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

³ Om variablerna barn per kvinna, medelålder vid första barn och medelålder ökar i genomsnitt med ett barn respektive ett år ökar arbetskraftsdeltagandet med motsvarande koefficient.

De variabler som visats var konjunkturkänsliga och blir signifikanta i Modell (3) är *andel gifta kvinnor, antal barn per kvinna, andel föräldrapenning som tas ut av kvinnan, låginkomsttagare, studerande, medelålder, eftergymnasial utbildning, förldspensionerade, andel kvinnor med utländskt medborgarskap och hälsa.*

Utifrån detta resultat kan vi konstatera att konjunkturläge påverkar kvinnors arbetskraftsdeltagande. Detta eftersom ett flertal av variablerna och lågkonjunkturdummys är signifikanta. Kvinnors arbetskraftsdeltagande är 20 % större under lågkonjunktur enligt dummy-interceptet, vilket går i linje med teorin om en extra arbetstagare i familjen. Resultatet stöts av att vid test av extremvärdena under lågkonjunktur blir sambandet ännu tydligare⁴. Detta indikerar att resultatet inte beror på den valda tidsperioden, där en förklaring hade kunnat vara att många av värdena befinner sig i mellanlandet mellan hög- och lågkonjunktur. Vi kan därmed svara på vår frågeställning om det finns någon generell trend att kvinnor lämnar arbetskraften i större utsträckning under lågkonjunktur genom att konstatera att detta inte är fallet. Dessutom visar resultatet att flertalet av variablerna är konjunkturkänsliga vilket presenteras nedan.

7.3.1 Familjevariabler

Andel gifta kvinnor har en positiv korrelation med andel kvinnor i arbetskraften under högkonjunktur men minskar något under lågkonjunktur. Med detta ser vi tendens till att båda parter arbetar när det finns gott om jobb, men att utfallet inte är lika självklart vid arbetsbrist. Detta stämmer överens med Beckers forskning, där alternativkostnaden för hemarbete minskar om omständigheterna på arbetsmarknaden blir svårare och nyttan av att marknadsarbete minskar. Anledningen till att civilstatus (*gifta_kvinnor*) är mindre positivt korrelerad under lågkonjunktur beror då på att kvinnans specialisering på hemarbete gör att hennes alternativkostnad till att arbeta är större än mannens, samt att hennes inkomst från förvärvsarbete i genomsnitt är lägre. Däremot går resultatet inte i linje med Mincers forskning om att just gifta kvinnor böjar arbeta mer under lågkonjunktur när fler män blir arbetslösa. Variabeln *antal barn per kvinna* har en positiv korrelation med andel kvinnor i arbetskraften under högkonjunktur men sambandet skiljer sig inte beroende på konjunkturläge. Precis som tidigare ser vi att kvinnor med många barn väljer att stanna i arbetskraften. Variabeln *föräldrapenning* förblir negativt korrelerad med arbetskraften i högkonjunktur och ingen skillnad kan säkerställas under lågkonjunktur.

⁴ OLS-regression med de värden där konjunkturbarometern (OECD) är under -2. År: 1994, 1995, 1996, 1997, 2009, 2010, 2012, 2013, 2014

7.3.2 Kontrollvariabler

Låginkomsttagare är signifikant under högkonjunktur med en negativ koefficient, men ingen skillnad kan konstateras beroende på konjunkturläge. Variabeln utbildningsnivå är signifikant under högkonjunktur och sambandet mellan högre utbildning och arbetskraftsdeltagande blir ännu tydligare under lågkonjunktur. Detta kan förklaras med att när konkurrensen på arbetsmarknaden blir hårdare blir det ännu viktigare att ha hög utbildning för att stanna kvar i arbetskraften⁵. Angående andel studerande visar resultatet att fler börjar studera när det är svårt att få jobb, vilket stämmer överens med tidigare forskning.

Resultatet från andelen förtidspensionerade stämmer inte heller överens med vår hypotes som antar att koefficienten framför förtidspensionerade förväntades vara mindre negativ i högkonjunktur än i lågkonjunktur. I högkonjunktur visar resultatet ett starkare negativt samband med kvinnors deltagande i arbetskraften i jämförelse med lågkonjunktur där variabeln dock fortfarande är negativt korrelerad. Resultatet överensstämmer inte med tidigare forskning som menar att sambandet förstärks under lågkonjunktur. Medelålder följer samma trend, där hög medelålder i högkonjunktur gör att många stannar i arbetskraften vilket är mindre påtagligt under lågkonjunktur. Detta resultat skulle kunna bero på att äldre kvinnor är mer efterfrågade än yngre i högkonjunktur till följd av att det finns fler kvalificerade jobb under högkonjunktur som tillsätter utbildade och därmed äldre kvinnor.

Andelen utlandsfödda kvinnor har en liten koefficient⁶ och visar ingen skillnad beroende på konjunkturläge. Den negativa koefficienten betyder då att ju fler utlandsfödda kvinnor som finns i kommunen, desto färre kvinnor i arbetskraften. En effekt av ökat kvinnligt arbetskraftsdeltagande bland kvinnor med utländskt medborgarskap under lågkonjunktur kan inte konstateras, då resultatet inte visar någon konjunkturspecifik skillnad. År 2010, i samband med finanskrisen, infördes en ny etableringsform som syftade till att öka utlandsfödda kvinnors arbetskraftsdeltagande. Till följd av insatsen skulle resultatet tänkas visa en något mindre negativ koefficient under lågkonjunktur eftersom reformen bidrog till ett ökat arbetskraftsdeltagande (Konjunkturinstitutet 2014). Detta visas inte i koefficienten. Resultatet går således inte i linje Mincers teori om en extra arbetstagare i familjen under lågkonjunktur, trots de extra insatserna riktade mot just utlands födda kvinnors arbetskraftsdeltagande. Det kan dock fortfarande konstateras att diskriminering är avgörande för kvinnors arbetskraftsdeltagande, men att ingen konjunkturspecifik trend kan säkerställas.

⁵ Se även resonemang i kapitel 7.4

⁶ Återigen; eftersom variabeln är loggad, minskar kvinnors arbetskraftsdeltagande med 0,732 % när det absoluta värdet av utländska kvinnor ökar med 1 %.

I denna regression kan vi inte utläsa att hälsa var signifikant under lågkonjunktur. God hälsa är alltså viktigt för att kvinnor ska delta i arbetskraften, men betydelsen varierar inte beroende på konjunkturläget.

7.3.3 Vilka grupper löper då större risk att lämna arbetskraften beroende på konjunkturläge?

Sammanfattningsvis kan det konstateras att flera av variablerna är konjunkturkänsliga. Tittar man på i vilken grad konjunkturförändringar påverkar kvinnors arbetskraftsdeltagande så syns att lågutbildade kvinnor är en utsatt grupp som löper större risk att inte delta i arbetskraften under framförallt lågkonjunktur. Andelen studenter förklarar också kvinnors utträden ur arbetskraften i större utsträckning i lågkonjunktur. Därefter visar andel förtidspensionerades påverkan på arbetskraftsdeltagande en förändring beroende på konjunkturläge. Resultatet visar att kvinnors utträden till större del förklaras av förtidspensionering under högkonjunktur. Därefter ser vi att gruppen kvinnor som är gifta deltar i arbetskraften i större utsträckning under högkonjunktur i förhållande till lågkonjunktur. Slutligen kan det konstateras att teorin om en extra arbetstagare i familjen under lågkonjunktur, förklarar kvinnors arbetskraftsdeltagande ytterligare under lågkonjunktur.

7.4 Regressionsresultat: Modell 4

Tabell 8: Modell (4)

Variabel	Icke-Storstadsregion	Storstadsregion
	kvinnor_i_arbetskraften	kvinnor_i_arbetskraften
gifta_kvinnor	0,0199 (0,0201)	0,0271 (0,0309)
barn_per_kvinna	0,00168** (0,000835)	0,000360 (0,00163)
foraldrarpenning	-0,0600*** (0,00997)	-0,0130 (0,0184)
skillnad_i_medelinkomst	-0,0116 (0,0115)	0,0874*** (0,0201)
inkomst_19tkr	-0,611*** (0,0283)	0,439*** (0,0579)
studerande_ht	-0,187*** (0,0137)	-0,118*** (0,0320)
medelalder_forsta_barn	0,000467** (0,000202)	-0,000150 (0,000497)
medelalder	0,00236*** (0,000315)	-0,000599 (0,000599)
eftergymnasial_utbildning	0,0660*** (0,0170)	0,0788*** (0,0263)
fortidspensionerade	-0,333*** (0,00707)	0,112*** (0,0147)
ln_utlandskt_medborgarskap	-0,00604*** (0,00103)	-0,0116*** (0,00255)
halsa	-0,000908 (0,000979)	0,00550*** (0,00150)
storstadsdummy = 1		-0,569*** (0,130)
konstant	0,928*** (0,0818)	
Observationer	6074	
R	0,926	

Robusta standardfel i paranteser. Regressionen kontrollerar för tids- och kommunspecifika effekter genom tids- och komundummies. Resultatet ovan (Modell (4)) är en regression som av pedagogiska skäl delats upp i två kolumner, där kolumn ”Storstadsregion” är interaktionseffekten från storstadsdummin och kolumn ”Icke-storstadsregion” beskriver resterande effekter. *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

De variabler som visats var regionspecifika är *skillnad i medelinkomst, låginkomsttagare, studerande, eftergymnasial utbildning, förtidspensionerade, andel kvinnor med utländskt medborgarskap, och hälsa.*

I Modell (4) visar resultatet att regionspecifika skillnader i variablerna till viss del förklarar kvinnors arbetskraftsdeltagande. De flesta familjevariabler visade ingen skillnad beroende på region. Dock visade det sig att inkomstskillnader mellan könen påverkar kvinnors arbetskraftsdeltagande endast i storstadsregioner. Vår storstadsdummy visar genom en stor negativ koefficient att storstadsregion är en faktor som minskar arbetskraftsdeltagandet bland kvinnor. Nedan presenteras hur variablerna skiljer sig åt mellan regiongrupperna.

7.4.1 Familjebildningsvariabler

Variabeln barn per kvinna är positiv som tidigare och visar ingen regionspecifik skillnad. Detta betyder att förekomsten av barn inte påverkar kvinnors arbetsutbud beroende på region. Familjevariablerna andel kvinnligt uttag av föräldraförsäkringen och andel gifta visar inte heller några regionspecifika skillnader. Resultatet gällande kvinnans inkomst mätt som andel av mannens inkomst (skillnad i medelinkomst) visar dock en signifikant skillnad. I storstadsregioner visar resultatet att ju mindre inkomstskillnader mellan könen, desto fler kvinnor i arbetskraften. Detta resultat är intressant eftersom kvinnans inkomst som andel av mannens inkomst inte gett något signifikant resultat i Modell (2). I storstadsregionerna följer resultatet gällande inkomstskillnader mellan könen de teoretiska förväntningarna från både förhandlingsmodellerna inom äktenskapet och Beckers forskning. En förklaring till detta kan tänkas vara att inkomsterna i storstadsregioner generellt sett är högre och att kvinnor är mer benägna att sluta arbeta om mannen har hög lön (SOU 2006:84), med hänvisning till att marginalnyttan påverkas så pass lite av att kvinnan arbetar. I småstadsregioner blir då inte inkomstskillnaderna den avgörande faktorn till att gå ur arbetskraften på grund av att kvinnors inkomst har en relativt större påverkan på familjens marginalnytta.

7.4.2 Kontrollvariabler

I storstadsregioner är andelen låginkomsttagare mindre negativt korrelerad med andel kvinnor i arbetskraften i förhållande till småstadsregioner. Dessa stora regionala skillnader har inte kunnat utläsas från tidigare forskning. Förklaringen till detta resultat kan tänkas vara att arbetsutbudet är större och efterfrågan på arbete mindre i storstäder, till skillnad från småstäder där marknaden är mindre konkurrenskraftig. På grund av detta kan man tänka sig att kvinnor är mer villiga att arbeta för lägre inkomst i storstäderna och att det därmed inte påverkar arbetskraftsdeltagandet negativt i samma utsträckning som i småstäder där kvinnor blir mindre benägna att arbeta vid låg lön. Konkurrensen i storstäder leder även till högre krav på utbildning, där resultatet visar att eftergymnasial utbildning har större betydelse i storstadsregioner, för ökat arbetskraftsdeltagande. I samma linje ser vi att andel studerande förklarar en större del av kvinnors utträden i storstadsregioner

än i icke-storstadsregioner. Detta samband kan förklaras med att många av Sveriges större universitet ligger i storstadsregioner.

Vidare leder storstädernas hårda arbetsklimat till regionala skillnader i arbetskraftsdeltagande beroende på andelen kvinnor med utländskt medborgarskap. Resultatet visar att ju fler utländska kvinnor, desto färre kvinnor deltar i arbetskraften, speciellt i storstadsregioner. Detta går i linje med tidigare presenterad statistik som visar större skillnad i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikesfödda kvinnor i storstadsregioner än i andra regioner. Enligt teorin om statistisk diskriminering skulle det betyda att kvinnor med utländsk bakgrund löper större risk att diskrimineras i storstadsregioner. Samtidigt visar resultatet att diskriminering fortfarande är ett problem i icke-storstadsregioner, om än i mindre utsträckning. Den mindre efterfrågan på arbetskraft i småstadsregioner som förvisso leder till bättre förutsättningar för utrikesfödda lågutbildade kvinnor, tränger däremot ut äldre kvinnor från arbetskraften. Resultatet visar att andel förtidspensionerade kvinnor minskar arbetskraftsdeltagandet mer i småstäder än i storstadsregioner. I småstadsregioner är koefficienten mer negativ, vilket skulle betyda att det är färre kvinnor i arbetskraften om en stor andel av kvinnorna mellan 55-64 år inte arbetar. Detta betyder att förtidspensionering förklarar en stor del av kvinnors utträden och framförallt i icke-storstadsregioner.

Till skillnad från Modell (2) visar variabeln hälsa sig vara signifikant, men endast i storstadsregioner. Detta kan tolkas som att när hälsolivån i storstäder förbättras stannar fler kvinnor kvar i arbetskraften vilket går i linje med tidigare forskning. Hälsa kan alltså vara en avgörande faktor till varför vissa kvinnor väljer att lämna arbetskraften men enligt resultatet endast i storstadsregioner. Varför resultaten inte visar samma trend i småstadsregioner kan bero på att andra faktorer är mer avgörande för kvinnors val att lämna eller stanna i arbetskraften.

7.4.3 Vilka grupper löper då större risk att lämna arbetskraften på grund av region?

Sammanfattningsvis kan det konstateras att de största regionala skillnaderna gäller variablerna andel låginkomsttagare, inkomstskillnader mellan könen, andel med högre utbildning, andel studerande, andel förtidspensionerade, hälsa och att befinna sig i en storstadsregion i sig. Variabeln andel låginkomsttagare visar den största regionala skillnaden, där andel låginkomsttagare påverkar arbetskraftsdeltagandet negativt i betydligt större utsträckning i icke-storstadsregioner. Resultatet för inkomstskillnader mellan könen sticker också ut där arbetskraftsdeltagandet endast påverkas av inkomstskillnader mellan könen i storstadsregioner. Andel förtidspensionerade visade sig vara negativt korrelerat med arbetskraftsdeltagande i båda regionerna men förklarade kvinnors utträden till

större del i småstadsregioner. Högre utbildning visade sig ha en större betydelse för arbetskraftsdeltagande i storstadsregioner men var även positivt korrelerad i småstadsregioner. Därmed kan trenden att andel studerande förklarar kvinnors utträden till större del i storstadsregioner ha samband med att högre utbildning är viktigare för arbetskraftsdeltagande i storstäder och att fler således studerar och träder ur arbetskraften. Slutligen visade resultatet att regionala skillnader för variabeln hälsa och dess påverkan på arbetskraftsdeltagande finns.

7.5 Känslighetstest

För att säkra variablernas testbarhet undersöks deras fördelning genom ett Skewness and Kurtosis normalfördelningstest. Detta eftersom antalet observationer överstiger 5000, vilket utesluter Shapiro-Wilks och Shapiro-Francis test. Resultatet visar normalfördelade variabler efter logaritmering av andel kvinnor med utländskt medborgarskap (`ln_utlandskt_medborgarskap`). För att bestämma om regressionen ska köras med en fix eller slumpmässig effekts-modell, görs ett Hausmann-test som visar att modellen ska köras med fixa effekter då resultatet visade ett p-värde på 0,000. Därefter utesluts multikollinearitet mellan variablerna genom ett VIF-test. Resultatet på testet ges på en skala mellan 1-10 där 1 visar att ingen multikollinearitet existerar och 10 visar perfekt multikollinearitet. Överstiger inget värde 5 kan multikollinearitet uteslutas (Baum 2006). Resultatet från detta test är att det största VIF-värdet är 4,41 och att medelvärdet är 2,5, vilket indikerar att x-variablerna inte är korrelerade.

Inte helt oväntat, är vår data i viss utsträckning heteroskedastisk. Resultatet från ett likelihood ratio-test som speciellt testar för heteroskedasticitet i paneldata, indikerar att det förekommer korrelation mellan x-variablerna och feltermen, med p-värdet är 0,000. På grund av detta korrigeras samtliga regressioner för detta (robust) genom hela analysen. För att undersöka om det finns någon autokorrelation mellan variablerna har Wooldridge's test används. Enligt testet finns signifikant resultat, p-värde 0,000, vilket gör att nollhypotesen om att det inte finns någon autokorrelation kan förkastas. För att vidare undersöka autokorrelationen testar vi detta genom ett Joint Significant Test på års-dummys, vilket ger oss ett p-värde på 0,000. Detta förkastar hypotesen att årens dummykoefficienter tillsammans är lika med 0, vilket indikerar tidsspecifika effekter. Således använder vi oss av en fix tidseffekt i regressionen. Vi testar för stationaritet och enhetsrötter genom ett Dicky-Fullers test. Vi kan förkasta hypotesen att alla paneler innehåller enhetsrötter och således att utgå från att variablerna till stor del är stationära.

8. Avslutande diskussion

Uppsatsen har syftat till att undersöka bakomliggande orsaker till kvinnors deltagande i arbetskraften i stort och att utreda hur dessa faktorer förändrats beroende på konjunkturläge och region. För att genomföra den empiriska analysen har paneldata över Sveriges kommuner analyserats under perioden 1994-2014 genom OLS-regression. Med hjälp av detta har vi kunnat identifiera olika grupper av kvinnor som är mer benägna att lämna arbetskraften, där de mest centrala faktorerna visats vara hur stor andel av kvinnorna i kommunen som har låg inkomstnivå och andelen förtidspensionerade. Vad gäller konjunktur- och regionspecifika skillnader visade resultatet att lågkonjunktur påverkade arbetskraftsdeltagandet positivt och att befinna sig i storstadsregion arbetskraftsdeltagandet negativt.

Generellt kan det konstateras att det finns ett samband mellan konjunkturläge och kvinnors arbetskraftsdeltagande. Resultatet visar att en stor del av kvinnors arbetskraftsdeltagande förklaras av lågkonjunkturer i sig. Förmodligen för att lågkonjunktur resulterar i att fler män blir arbetslösa och att fler kvinnor börjar förvärvsarbete. Varför fler kvinnor lämnade arbetskraften i samband med finanskrisen 2008 är dock svårt att svara på, speciellt på grund av det inte går i linje med varken Mincers teori eller vår empiriska undersökning. Möjligtvis skulle förklaringen kunna ligga i kvinnors osäkrare anställningsformer, vilket initialt under lågkonjunktur gör att många kvinnor varslas. När mansdominerade branscher i förlängningen drabbas hårdare, varslas män, men i ett senare skede än kvinnor på grund av mäns säkrare anställningsformer. Detta skulle då kunna förklara nedgången vi ser i kvinnors arbetskraftsdeltagande i samband med finanskrisen, varpå uppgången kan förklaras av Mincers teori om en extra arbetstagare i familjen under lågkonjunktur. I en svensk kontext är detta intressant, med tanke på landets omfattande välfärdssystem, som borde försvaga trenden av ökat arbetskraftsdeltagande bland kvinnor under lågkonjunktur, på grund av att inkomstnivån inte förändras i samma utsträckning. Reflekterar vi över hur kvinnors utsatthet varierar beroende på region kan det konstateras att kvinnor i storstadsregion generellt sett är en mer utsatt grupp än kvinnor i icke-storstadsregioner. Här tror vi även att sammansättningen av kvinnor kan spela in, med en högre andel kvinnor i arbetsför ålder och fler utlandsfödda kvinnor generellt.

Utifrån Modell (2) kan det konstateras att föräldrapenning var den enda av våra familjebildningsvariabler som gick i enlighet med våra teoretiska prediktioner och tidigare forskning. Man kan tänka sig att föräldraledighet både är en bidragande faktor till ökade inkomstskillnader samt ökar risken för att gå ner i arbetstid som i sin tur minskar arbetskraftsdeltagandet. Det faktum att

både giftermål och antal barn har positiv påverkan på kvinnors arbetskraftsdeltagande kan i viss mån ses som ett tecken på försvagande av könsroller och statistisk diskriminering i samhället. I Modell (3) visade resultaten på sambandet att gifta kvinnor deltar i arbetskraften något mindre under lågkonjunktur. Detta skulle kunna tyda på att teorierna visar varierande relevans beroende på konjunkturläge. I Modell (4) visade det sig utöver variablerna som visat signifikans i Modell (2) att kvinnans inkomst som andel av mannens inkomst (skillnad i medelinkomst) var signifikant, men endast i storstadsregioner. Vad detta beror på kan diskuteras, men kan med stor sannolikhet förklaras av stora skillnader i absolut inkomst i storstäder. Inkomstsegregationen mellan storstadsregioner och icke-storstadsregioner gör sig här påmind och riskgruppen som går identifiera blir här kvinnor som lever med högavlönade män i storstäder.

Vad gäller kontrollvariablerna, blev det tydligt att det inte bara är familjevariabler som påverkar kvinnors deltagande i arbetskraften. Bland kontrollvariablerna utmärkte sig speciellt antal eftergymnasiala utbildningsår, där resultatet visade att kvinnor som har högre utbildning löper mindre risk för att gå ur arbetskraften i Modell (2). Det kan även konstateras att andelen studerande förklarar en del av kvinnors utträden. Troligtvis har detta endast kortsiktigt negativ påverkan på arbetskraftsdeltagandet men långsiktiga positiva effekter, då eftergymnasiala studier är något i sig som ökar deltagandet och dessutom påverkar faktorer som enligt forskning är positivt korrelerade med arbetskraftsdeltagandet som färre barn och högre medelålder vid första barnet; högre inkomst och pensionsålder samt förbättrad hälsa. Sammanvägt anser vi därför att eftergymnasial utbildning ger en stor positiv påverkan utöver den som syns i koefficienten. Det faktum att låg inkomst har så stor betydelse förstärker ytterligare resonemanget om att eftergymnasial utbildning är förknippat med positiva externaliteter. I Modell (3) och (4) visade sig utbildningsnivå vara särskilt viktigt i storstäder där konkurrensen på arbetsmarknaden är mer intensiv och även i lågkonjunktur när konkurrensen är större. Särskilt stor betydelse verkar lönenivån ha i mindre städer för kvinnors arbetsutbud. Å ena sidan kan den positiva korrelationen med arbetskraftsdeltagande i storstadsregioner inte enbart vara en positiv företeelse då fler möter en tuff arbetsmarknad med fler låglönejobb. Å andra sidan kan detta tänkas ge fler arbetsmöjligheter som kan vara ett bättre alternativ till arbetslöshet och att inte delta i arbetskraften. Sammantaget löper kvinnor med låg utbildningsnivå och låg lön stor risk att lämna arbetskraften.

Resultaten visar även att ju fler kvinnor med utländsk bakgrund, desto färre kvinnor deltar i arbetskraften i Modell (2). Detta kan förklaras med att dessa kvinnor i större utsträckning utsätts för diskriminering på arbetsmarknaden. I Modell (4) ser vi dessutom att denna variabel som vi tror

beskriver diskriminering av denna grupp, visar starkare samband i storstadsregioner. Detta som skulle kunna tänkas bero på ett arbetsmarknadsklimat med hårdare konkurrens.

Ett resultat som inte går i linje med tidigare forskning är att förtidspensionering inte har större betydelse under lågkonjunktur i Modell (3) och att kvinnor inte går ut ur arbetskraften under lågkonjunktur specifikt på grund av detta. Värt att notera är att denna forskning inte har observerat könsspecifika effekter. Sambandet existerar generellt i Modell (2) och speciellt i Modell (4) som visar att förtidspensionering är en stor anledning till utträde i icke-storstadsregioner. Tolkningen av detta är att effekten av Mincers teori, att kvinnor stannar kvar i arbetskraften under lågkonjunktur, är starkare än arbetsgivares försök till att få denna grupp att träda ur arbetskraften. Anledningen till resultatet i icke-storstadsregioner tros förklaras av en urbaniseringstrend som gör att äldre kvinnor är särskilt utsatta i icke-storstadsregioner som följd av de strukturomvandlingar som är vanligt förekommande i småstäder, som nedläggning av stora företag. Förtidspensioneringarna är sannolikt nära relaterade till hälsan i kommunen, vilken enligt statistiken är något sämre i icke-storstäder, vilket kan förklara resultatet. Märkligt nog visar hälsa endast ett signifikant resultat i storstadsregioner. Den negativa effekten av dålig hälsa i icke-storstadsregioner borde då visats i resultatet. Men något sådant samband kan inte konstateras. I Modell (3) är hälsa signifikant under högkonjunktur, vilket vi också finner svårtolkat till följd av komplexiteten vad gäller hälsoekonomisk forskning och ämne för vidare analys.

De reservationer vi vill framföra är att studien endast problematiserar kvinnors arbetskraftsdeltagande utifrån ett heterosexuellt tvåsamhetsperspektiv. Detta tros snedvrída resultatet något eftersom inte alla kvinnor lever tillsammans med en man. I de fall variabler räknas ut i förhållande till män, eller de fall där analysen diskuterar äktenskapliga förhållanden kan därför tänkas vara något överskattad eftersom siffrorna inkluderar ensamstående mödrar och kvinnor i samkönade äktenskap. Studien analyserar inte heller personer i normavvikande relationer eller personer utanför den binära könsmodellen vilket även det kan tänkas ge en mindre verklig analys.

Slutsatsen som går att dra från studien om kvinnors arbetskraftsdeltagande är att vi har kunnat identifiera faktorer som ligger till grund för variationen i arbetskraftsdeltagandet i svenska kommuner. Huruvida konjunkturspecifika effekter existerar och varför nedgången i arbetskraftsdeltagande bland kvinnor skedde i samband med finanskrisen 2008, kan vi svara på genom att konstatera att konjunkturspecifika effekter finns och i relation till detta, att den initiala nedgången i arbetskraftsdeltagande endast var en övergångsföreteelse. Studien visar även att det

finns regionala skillnader där kvinnor i storstäder löper större risk att inte delta i arbetskraften, troligtvis beroende på ett hårdare arbetsklimat och större löneskillnader. En fråga som studien väcker, är framförallt vilka privatekonomiska incitament kvinnor faktiskt agerar efter, eftersom undersökningen verkar tyda på att familjebildningsteorierna med Mincers forskning undantagen, inte förklarar de livsval kvinnor gör vad gäller marknads- och hemarbete. En blind fläck, som vi även önskar att undersökningen hade kunnat täcka in på bättre sätt, är i vilken utsträckning osäkra anställningsformer och diskriminering interagerar med studien. Detta lämnar vi åt vidare forskning.

9. Käll- och litteraturförteckning

Albrecht J., Thoursie Skogman P. och Vroman S. (2015:1). *Glastaket och föräldraförsäkringen i Sveige*. Uppsala: IFAU.

Almqvist A., Sandberg A. och Dahlgren L. (2010:1). *Papporna och motiven: Den svenska föräldraledigheten i ett geografiskt perspektiv*. Stockholm: Försäkringskassan .

Andrén T. (2012). *Ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män*. Stockholm: Konjunkturinstitutet.

Angelov, N., Johansson, P. och Lindahl E. (2013:7). *Kvinnors större föräldraansvar och högre sjukfrånvaro*. Uppsala: IFAU.

Arbetsförmedlingen (2010). *Generationsväxlingen på arbetsmarknaden- i riket och i ett regionalt perspektiv* (Ura 2010:5). Stockholm: Arbetsförmedlingen.

Aronsson G., Gustavsson K. och Dallner M. (2000:9). *Anställningsformer, arbetsmiljö och hälsa i ett centrum-periferiperspektiv*. Stockholm: Arbetslivsinstitutet.

Aronsson, T och Walker, J.R. (1997). *The Welfare State in Transition Reforming the Swedish Model*. Chicago: Univeristy of Chicago Press.

Arrow K. J. (1971). *Some Models of Racial Discrimination in the Labor Market*. Santa Monica: RAND Corporation research memorandum.

Baum C. (2006). *An Introduction to Modern Microeconometrics Using Stata*. Texas: Stata Press.

Becker G.S. (1991). *A Treatise on the Family*. Cambridge: Harvard University Press.

Bergstrom, T C. (1997). A Survey of Theories of Families, i Rosenzweig, M R och Stark, O (red), *Handbook of Population and Family Economics*, Vol 1, s. 21-79. Amsterdam: Elsevier.

- Betts, J. R. och McFarland, L. L. (1995). Safe port in a storm: The impact of labor market conditions on community college enrollments. *The Journal of Human Resources*, Vol. 30, No. 4, s. 741-765. Wisconsin: University of Wisconsin Press.
- Blau, F. D. och Kahn, L. M. (2007). Changes in the labor supply behavior of married women: 1980–2000. *Journal of Labor Economics*, Vol. 25, No. 3, s. 393–438. Chicago: University of Chicago.
- Bredtmann, J., Otto, S. och Rulff, C. (2014). *Husband's Unemployment and Wife's Labor Supply – The Added Worker Effect across Europe*. Bochum, Dortmund, Duisburg, Essen: Ruhr Economic Papers.
- D'Agostino, H. och Persson H. (1993:8). En beskrivning av kvinnors arbetsmarknad. *Kvinnors arbetsmarknad 1990-talet – återtågets årtionde?*, s. 13-32. Arbetsmarknadsdepartementet: Stockholm
- Dorn D. och Sousa-Poza A. (2005). *Early retirement: free choice or forced decision*. CESifo working papers, No. 1542.
- Dutrieux, J. och Sjöholm, K-R. (2003). *Regionala skillnader i sjukskrivningar: hur ser de ut och vad beror de på?* RFV Analyserar 2003:12. Stockholm: Riksförsäkringsverket.
- Försäkringskassan (2015). Faktablad: Föräldrapenningen. Stockholm: Försäkringskassan.
- Goldin, C. (2006). The quiet revolution that transformed women's employment, education, and family. *American Economic Review*, Vol. 96, No. 2, s. 1–21. Pittsburgh: American Economic Association.
- Gronau, R. (1977). Leisure, Home Productivity and Work – the Theory of the Allocation of Time Revisited, *The Journal of Political Economy*, Vol 85, No. 6, s.1099- 1123. Chicago: The University of Chicago Press.
- Hagberg, T. Jonung, L. Kiander, J. Vartia, P. (2006). Den ekonomiska krisen i Finland och Sverige. Uppgången, fallet och återhämtningen 1985-2000. *Från olika till jämlika. Finlands och Sveriges*

ekonomier på 1900-talet. (Svenskt I Finland – Finskt I Sverige III). s. 86-150. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.

Hansen C.B. (2004). *Better-educated older people less likely to retire early*. Köpenhamn: Danmarks Statistik.

IFAU (2015). *Mer vab, lägre lön? Uttag av tillfällig föräldrapenning för vård av barn och lön bland svenska föräldrar*. Uppsala: IFAU.

Jonung, C. (1993:8). Yrkessegregeringen på arbetsmarknaden. *Kvinnors arbetsmarknad 1990-talet – återtågets årtionde?*, s. 56-93. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.

Knocke, W. (1993:8). “De invandrade kvinnornas arbetsmarknad” *Kvinnors arbetsmarknad 1990-talet – återtågets årtionde?*, s. 33-55. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet.

Konjunkturinstitutet (2014). Fördjupning i Konjunkturläget mars 2014. *Konjunkturläget mars 2014*. s. 117-120. Stockholm: Konjunkturinstitutet.

Lundberg, S. (1985). The Added Worker Effect. *Journal of Labor Economics*, Vol. 3, No. 1, s. 11-37. Chicago: University of Chicago Press.

Lundberg S. och Pollak R A. (1993). Separate Spheres Bargaining and the Marriage Market. *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 101, No. 6, s. 988-1010. Chicago: University of Chicago Press.

Lundberg S. och Pollak R A. (1994). Noncooperative Bargaining Models of Marriage, *American economic review*, vol 84, issue 2, s. 132-137. Pittsburgh: American Economic Assosiation.

Medlingsinstitutet (2014). *Vad säger den officiella lönestatistiken om löneskillnaden mellan kvinnor och män 2013?* Stockholm: Medlingsinstitutet.

Mincer J. (1962). Labor force participation of married women: A study on Labor supply. *National Bureau of Economic Research*, Vol. Aspects of Labor Economics. s. 63-105. Princeton: Princeton University Press.

Molén M. (2012). Mäns hushållsarbete ökar – men kvinnorna gör fortfarande mest hemma. *SCB:s tidsskrift Valfärd*, No. 1/2012. Stockholm: SCB.

OECD (2015). Labour Market Statistics: Labor Force Statistics by sex and age. Hämtad den 14/4-2016 från: http://stats.oecd.org/Index.aspx?DatasetCode=LFS_SEXAGE_I_R

Phelps, E. S. (1972). The Statistical Theory of Racism and Sexism. *American Economic Review* 62, s. 659–661. Pittsburgh: American Economic Assosiation.

Stanfors, M. (2007). *Mellan arbete och familj: Ett dilemma för kvinnor 1900-talets Sverige*. Stockholm: SNS Förlag.

SCB (2004:2). Löneskillnader mellan män och kvinnor i Sverige, *Information om utbildning och arbetsmarknad*. Örebro: SCB

SCB (2005:1). Bostaden, storstaden och barnfamiljen, *Demografiska rapporter*. Stockholm: SCB

SCB (2010). *Integration- Ett regionalt perspektiv*. Integration rapport: 3. Örebro: SCB Prognosinstitutet.

SCB (2013:25). *Majoriteten av barnen föds i stora städer*. Örebro: SCB, Enheten för befolkningsstatistik.

SCB (2013). *Utbildningsstatistisk årsbok 2014*. Örebro: SCB, Enheten för statistik om utbildning och arbete.

SCB (2014). *På tal om kvinnor och män 2014*. Örebro: SCB, Enheten för befolkningsstatistik.

SOU (2004:43). *Den könsuppdelade arbetsmarknaden*, Stockholm: SOU.

SOU (2005:73). *Reformerad föräldraförsäkring - Kärlek, omvårdnad, trygghet*, Stockholm: SOU.

SOU (2006:84). *Deluppföljning av en kommunalekonomiska utjämningen*. Stockholm: SOU.

SOU (2011:5). *Flexibla arbetstider och utträde från arbetsmarknaden – en forskningsöversikt*, Stockholm: SOU.

Sundström, M. och Duvander, A. E. (2002). Gender Division of Childcare and the Sharing of Parental Leave among New Parents in Sweden. *European Sociological Review*, Vol. 18, No. 4, s. 433-447. New York: Oxford University Press.

Tolciu, A. och Zierahn, U. (2012). Women and work: what role do social norms play? *International Review of Applied Economics*, Vol. 26, No. 6, s. 711–733. Abdington: Taylor & Francis.

Torstel, P. och Walker, I. (2006). Education and Work. *Education Economics*, Vol 14, No. 4, s. 381-403. Abdington: Taylor & Francis.

Riedl A. och Schoiswohl F (2015). Is There an Added Worker Effect? – European Labor Supply during the Crisis. *Focus On European Economic Integration*. s. 71-88. Wien: Oesterreichische National Bank.

Wikström M. (2008). *Hur kan staten påverka utbudet av arbetskraft?* Institutionen för Nationalekonomi, Umeå Universitet.

Young, M. C. (2010). Gender Differences in Precarious Work Settings. *Industrial Relations*, Vol. 65, No. 1 s. 74-97. Quebec City: Université Laval.

10. Bilagor

10.1 Storstadsregioner

Storstockholm:

Stockholm
Huddinge
Nacka
Södertälje
Botkyrka
Haninge
Solna
Järfälla
Sollentuna
Täby
Norrtälje
Lidingö
Tyresö
Sigtuna
Upplands Väsby
Österåker
Sundbyberg
Värmdö
Danderyd
Vallentuna
Nynäshamn
Ekerö
Upplands-Bro
Salem
Vaxholm
Nykvarn

Storgöteborg:

Kungälv
Stenungsund
Tjörn
Öckerö
Göteborg
Mölndal
Partille
Härryda
Lerum
Ale
Alingsås
Lilla Edet
Kungsbacka

Stormalmö:

Malmö
Lund
Trelleborg
Vellinge
Eslöv
Kävlinge
Staffanstorps
Lomma
Svedala
Burlöv
Höör
Skurup